

Aanleiding tot de uiterlijke beoordeeling des paards, met betrekking van schoonheid, gezondheid en bruikbaarheid tot verschillende diensten

<https://hdl.handle.net/1874/31833>

B n. 327.

AANLEIDING

TOT DE

UITERLIJKE BEOORDEELING

DES

PAARDS,

MET BETREKKING VAN SCHOONHEID,
GEZONDHEID EN BRUIKBAARHEID
TOT VERSCHILLENDE DIENSTEN.

OVERGEZET DOOR T. D. HEINEKE, UIT HET
HOOGDUITSCH VAN A. C. HAVEMAN,
DIRECTEUR EN LEERRER OP DE PAARDEN-
ARTZENIJ-SCHOOL TE HANOVER.

GEDRUKT IN DEN HAAG,
BIJ DE GEBROEDERS GIUNTA D'ALBANI,
IN DE NIEUWE MOLSTRAAT, L. N. N.º 131.

1810.

UITERLIJKE BEOORDEELING

D E S

P A A R D S.

HET PAARD IN STAAT VAN RUST BETRACHT.

DE afdeeling der Paarden-wetenschap, die de uiterlyke gedaante des paards, in opzigt van gezondheid, mechanisch gebouw en geschiktheid tot deze of gene dienst ten doel heeft, moeten niet alleen Paarden-Artzen, Directeurs van paarden-fokkerijën, Stalmeeesters en Piqueurs weten, maar ook Officiers der Cavallerie, en over het algemeen alle die genen, welke met paarden omgaan of dezelve houden.

Die genen welke het in deze wetenschap tot eenigen graad van perfectie zoekt te brengen, moet zich veel oefenen, en onder aanleiding van een' leidsman, zich eene vaardigheid, om goed en rigtig te zien, zoeken te verkrygen; en zich met de zooveel gepraktiseerde kunstgrepen der Paardenkoopers, om de, zoowel in haar maakfel als toevallige gebreken, te verbergen, trachten bekend te maken; om alzoo over het algemeen kennis te dragen van de wyze, hoe men de paarden, die men verkoopt, van de voordeeligste zyde presenteerd.

Die genen, welke de uiterlyke kennis der paarden alleen uit boeken trachten te leeren, en hun verstand en oordeel niet door praktifche kunde, by de uiterlyke hoedanigheid des paards zoeken te oefenen, zullen deswegens nooit den naam van een' grondigen Paardenkenner verdienen.

Om eene genoegzame kennis van de paarden te verkrygen, maken de vele ledenmaten, waaruit de vereeniging van het konstige gebouw van hetzelfde bestaat, noodig de eene na den anderen naauwkeurig te betrachten. Om zulks naar eene zekere order daar te stellen, zal ik hier de van de Paardenkundigen algemeen aangenomen verdeelingen volgen; en, voor eerst het paard in drie hoofddeelen, verdeelen. Dezelve zyn: *A. de Voorhand*, *B. het Lyf*, en *C. de Achterhand*. — De Voorhand wordt wederom in vyf deelen verdeeld, als: *a)* het Hoofd met deszelfs Leden, *b)* den Hals, *c)* de Schoft, *d)* de Borst, en *e)* de Voorschenkels.

Het Lyf strekt zich uit van de schoft tot aan het kruis, en wordt uit de zes volgende deelen te samen gevoegd: *f)* de Rug, *g)* de Lende, *h)* de ribben, *i)* de Flanken, *k)* den Buik en *l)* het Uier met de twee Teepels, wanneer het een Merry is; en de Kooker en Beurs, met de zich daarin bevindende Ballen, wanneer het een Hengst is.

De Achterhand bestaat uit de zes volgende deelen: *m)* het Kruis, *n)* de Heupen, geplaatst aan weerszyde van het Kruis, *o)* de Staart, *p)* het Fondament, *q)* het Geboortelid of Kling, wanneer het een Merry is; en de achterschinkel met hare ledematen.

Daar nu de praktifche leer der paarden ten doel heeft, de uiterlyke kennis van het paard, beoordeeling over gezondheid, en bestemd maakfel der leden tot het gebruik, zoude het toch door de menigvuldige paardenrasfchen, en de daaruit ontstaane verschillen in den Bouw, niet wel doenlyk wezen zekere proportiën der deelen vast te stellen; waarom men door eene goede aanleiding en bekomen oogmerk, en oordeel van het

geheel, over deszelfs schoonheid en deugden moet kunnen oordeelen. Zoo er tot beteekening van schoonheid en deugden eens paards ook eene zekere proportie van leden bestondt, zouden het toch maar een tekenmeester van nut kunnen zyn; maar een liefhebber van paarden, wegens de onvermydelyke zwaarigheid, van de naauwkeurige afmeting der deelen aan een levend paard verbonden, van geen zonderlyk nut zyn. Tot vaststellen van begrip der schoonheid laten zich gene algemeene regels bepalen, dewyl het hierin op de smaak van elks Oordeelaar aankomt, en deze naar de individueele ligchamelyke inrigting zoo verschillende is. Ik geloof intusfchen, dat, naar het oordeel van alle kenners, de schoonheid van een paard te kunnen toetsen, is, als het geen in het oogvallende mismaaktheden in zyne leden heeft, en de gedaante derzelve tot een' zekeren dienst toepasfelyk zyn; en gevolglyk, wegens hare gedaante in bruikbaarheid tot den eenen of anderen dienst, zich zouden kunnen schikken.

BETRACHTING DER DEELLEN DIE DE VOORHAND
UITMAKEN, IN OPZIGT VAN HARE SCHOON-
HEID EN GEBREKEN.

VAN HET HOOFD.

By de onderzoeking van het Hoofd, als het eerste deel der voorhand uitmakende, vallen ten eerste de ooren in het gezicht. Hare bestemming is de klank op te vangen, en dezelve naar binnen in het oor, tot de onmiddellbare werktuigen van het gehoor te leiden. Zy hebben een naar boven open en als schuins gesneden knorbeen, in de vorm van een peperhuis, tot grondslag, waaraan zich verscheiden muskelen of spieren hechten; die het naar alle zyden heen en weder bewegen kunnen. De schoonheid van de ooren bestaat in een gepaste grootte van het geheel; zy moeten scherpe regtopstaande punten en een dun knorbeen hebben, met een fyn vel overtrokken.

Veele menschen zyn in het verkeerd begrip dat de ooren niet te klein kunnen zyn. De ware schoonheid is dat zy eene matige grootte, tegen de overige deelen moeten hebben, wanneer zy niet misvally en onvolkomen zullen zyn.

MUISE-OOREN worden in het algemeen de zeer kleine genoemd.

EZELS-OOREN noemt men zulke, die ten opzichte van hare lengte buiten de proportie zyn; zoo als het by de ezels het geval is. Er wordt aan dezelve, alsmede aan de breede ooren, niet zelden een operatie gedaan, die onder den naam van *ooren meuzeln* bekend is. Er worden dienswegen twee blikken,

die de gedaante van een goed gevormd oor hebben, het een buiten het andere binnen het oor gelegd, en door een schroef vast gehouden; alsdan wordt hetgeen, hetwelk buiten de blikken uitsteekt, met een scherp mes weggesneden. Het knorbeen, dat na het wegnemen der blikken vooruitsteekt, moet, tot voorkoming van eene kaale rand en misvallige naad, weggenomen worden.

HAAZE-OOREN zyn zulke, die te hoog en gevolgelyk te dicht by elkander staan; zy verkrygen deze naam in opzigt harer gelykenis met die der haazen, en worden algemeen voor misstandig gehouden. Hier aan wordt eene volgende operatie gemaakt: Men snydt de optrek-muskelen of spieren door, en legt alsdan een breed blik tuschen de beide ooren, waardoor zy alsdan tot hunne volkome genezing van elkander gehouden worden.

WYD IN DE OOREN, en als de misstand groot is, als dan **HANG- OF VARKENS-OOREN** genoemd, zyn die gene, welke de tegenovergestelde mismaaktheid hebben; zy staan laag aan het hoofd en hangen met hare punten te zeer naar beneden. Deze onvolmaaktheid zoeken de Paardenkoopers te verbergen, door het fronddeel hoog op te schuiven, en daardoor de flappe ooren te ondersteunen. Ook bewerken zy dit door de volgende operatie:

Zy snyden boven aan het hoofd, aan elke zyde, een stuk van de optrek muskelen of spier (het is dezelfde als by de haar-ooren) uit, en hechten daarna dezelve weder aan elkander, en zy bewerken de samen-groeiing der wonden, door behulp van een puntige door beide ooren gestoken metale draad, waardoor de ooren nader by elkander gebragt worden, en hierop aan weerskanten omgebogen, en zoo tot de genezing blyven zitten. Zoowel door deze als door de andere hier aangewezen operatie, wordt het oogmerk maar op een' onvolkomen graad bereikt. De zichtbare gevolgen van de operatie zyn elke kenner nog misvalliger dan de misstand van de ooren voor de operatie. By

veulens en jonge flappe paarden, verbeterd zich de misstand van de ooren met het toenemen van levensgeesten en krachten. Men kan in zulke gevallen, door eene beoordeeling, gegrond op oefening en ervaring, berekenen tot welk een' graad dit gebrek zich verbeteren zal.

Daar goedge maakte en behoorlyk gerichte ooren byzonder een paard verfraaien, heeft men by zulke paarden, die tot voortplanting dienen zullen, destemmer daarop te zien, dewyl de ondervinding leert, dat het maakfel der ooren zich op het nakomend geslacht voortplant.

Paarden die in den oorlog gebruikt worden, en alle paarden die zonder onderscheid van weêr onder den vryen hemel moeten arbeiden, is het altyd nadeelig de korte haaren, die in de ooren groeien, weg te scheren. De natuur heeft ze hun gegeven, om zóowel de werking van het slechte weder, als het indringen van insecten en vreemde lichamen te wederstaan.

Aan de binnensyde van het oor ontstaan somwylen groote gezwellen die zeer veel pyn veroorzaken, en waarin zich een scherp waterachtig vocht of etter verzamelt. Paarden die aan deze kwaal onderworpen zyn, laten het hoofd altyd op eene zyde hangen. Er bevinden zich ook somtyds fistels onder aan de randen van het oor, welke niet ligt te genezen zyn; doch deze zyn echter anders van geen verder kwaad gevolg, als dat zy de vrye beweging van het oor beletten, en veroorzaken, dat ze hetzelfde wat styf houden.

Eindelyk is nog ten opzigten van de ooren aan te merken, dat ze, benevens de oogen, de tegenwoordige stemming van het paard verraden, en men, uit hare beweging, het zekerste op de gezondheid, neiging, en den wil des paards rekenen kan.

HET GENIK OF DE NEK, hetwelk agter de ooren en daar waar het hoofdgestel geplaatst is, gevonden wordt, heeft rykelyk de groote van een hand breed; het moet plat en mager zyn. Bevindt zich hier een gezwel of opene wonde, die in de pezen gaat, en veel waterachtigen en

stinkenden etter geeft, zoo noemt men zulks een *wk-fistel*. Zy ontstaan gewoonlyk door scherpe sappen, die de paarden gemeenlyk op natte en lage weide opdoen. De kleine harde pokkeltjes of knobbels, die men somtyds in de maanen, daar waar de halster te leggen komt, bemerkt, hebben zonder twyfel haren grond in de onreinigheid, en de daaruit ontstane belette uitwafening: zy veroorzaken de paarden, in het begin by de boeren, groote pyn; doch door eene goede behandeling verdwynen dezelve schielyk weder.

HET TOEPET is een gedeelte maanhaar, hetwelk over het hoofd hangt; het moet niet te dun noch te kort zyn als het een paard behoorlyk versieren zal.

HET VOORHOOFD bevindt zich tusfchen het toepet, de ooren, de neus en de oogen. Wy zullen het in twee deelen verdeelen; in het boven- of gewelfde deel, en in het onder- of platte deel. Het bovendeel is by het jonge veulen sterk, vooruitstaande of gewelft; maar groeit langzamerhand in eene betere gedaante. Het moet, by een schoon hoofd, behoorlyk gewelft zyn.

HET ONDERSTE- OF PLATTE DEEL VAN HET VOORHOOFD, moet, om een schoon hoofd te vormen, behoorlyk breedt en zeer weinig naar buiten gedraaid zyn. De starn, kol, of andere teekens, die zich hier niet zelden bevinden, zyn somwylen door kunst bewerkt. In dit geval bevinden er zich maar weinig overeenstaande witte haaren; en men vindt tusfchen dezelve veele kaale plaatfen of naaien, waaraan men zulks ontdekken kan.

DE OOGKUILEN zyn geplaatst boven de oogen op zyde van het hoofd; zyn dezelve te diep zoo mismaken ze het paard, en geven hetzelve 't aanzien van een ezel; doch zy moeten ook niet te zeer opgevuld en verheven zyn, dewyl in dit geval de oogen, door de sterke aandrang van sappen, zeer ligt enflammeeren kunnen. Er worden tegen al te diepe oogkuilen verschillende middelen aangewend, doch welker gebruik geen nut verschaft.

Een list van de Paardenkopers, om de te diepe oogkuilen in korten tyd mooi te maken, bestaat hierin: Zy snyden namelyk aan de zyde van de oogkuil een klein gaatje in het vel, blazen er met een klein pypje lucht in, en maken daarna de opening met wat pek of iets anders zuiver toe. De veroude dwaling, waaraan tegenwoordig nog veele geloven, namelyk, dat de te diepe oogkuilen een teeken is, dat een zulk paard van een oude hengst voortgeteelt is, is geheel valsch en wordt door de dagelyksche ondervinding wederlegt.

DE SLAAP heeft haare plaats op zyde van de oogkuilen. Hier bevindt zich de slaappols-ader, die van verscheidene schryvers, tot onderzoeking van de pols, by ziekten aangeraden wordt. Maar ze is, 1.) zeer klein, dienswegens niet wel te voelen, 2.) houdt het paard het hoofd zelden stil, en ten 3.) stoort de beweging der kaakbeenen de onderzoeking der pols.

DE OOGBRAUWEN verkleuren zich by donkerhaairige paarden, by aannadering van ouderdom, meer en meer, en worden eindelyk allen wit; maar de tyd wanneer zulks geschiedt laat zich niet bepalen, dewyl deze verandering van haar by eenige paarden vroeg, en by andere zich later vertoont. Paardenkopers zoeken deze teekens van ouderdom niet zelden daardoor te verbergen, dat zy, wanneer er nog slechts weinig witte haaren zyn, dezelve uittrekken; en zoo dit wegens de groote meenigte niet-doenlyk is, zulks dan door bytende middelen, als de overige haaren, de ligchamelijke kleur geven.

DE OOGLEDEN zyn twee, een boven en een onder. Het boven-ooglid, hetwelk ook het grootste is, moet wel opgetrokken zyn, en in zyn beweging niets gedwongen noch krampachtigs hebben. Is het vol plooiën en ingevallen, en de beweging krampachtig, zoo is het een teeken van slegte oogen en zwak gezigt. Het onder-ooglid heeft zooveel oplettenheid niet noodig; het moet slechts droog en mager zyn, en goed aansluiten.

DE WENKBRAUWEN zyn de lange haaren in meerdere reien geplaatst, ter lengte van een halve duim, welke zich aan den rand van het bovenste ooglid bevinden. Zy dienen de oogen voor beschutting tegen vreemde lichamen, en tot reflecteering der lichtstralen die van boven naar beneden vallen, en de oogen lastig zyn zouden.

De wenkbrauwen veranderen hare rigting naar den graad van het licht. Valt er veel licht in het oog zoo zinken zy zich; en ook omgekeerd de verandering van lichting, geeft mede een kenteeken van de goede hoedanigheid van het oog.

Somtyds buigen zich eenige haaren van de wenkbrauwen en kruipen onder het boven-ooglid, en veroorzaken een pynelyke prikkeling. Het wegnemen van dezelve, neemt dadelyk de door haar verwekte pyn weg. Aan het onder-ooglid vindt men ook haaren, maar dezelve zyn zeer kort, en deswegens van minder beduidenis; haar nut is naar evenredigheid hetzelfde als die van de boven-oogleden.

OP EN OM DE OOGLEDEN zitten eenige haaren ter lengte van een vinger, die de oogen ook tot beschutting dienen. Gemeenlyk trekt men ze uit voorzorg uit, dewyl men geloofst dat de paarden zich er blind op kunnen zien. By paarden welke goed opgepast worden trekt men dezelve uit om ze te verfraaien.

DE HOEKEN VAN DE OOGEN ontstaan van de beide oogleden; zy zyn twee, de groote naar de neus toegerigt, en de kleine staat tegenover deze naar buiten.

DE NAGEL, DE BLINS- OF VOGELHUID, OF HET DERDE OOGLID, is een dun naar de oppervlakte van de oogappel gebogen, en in den grooten ooghoek geplaatst knorbel, die in gezonden en rustigen toestand van het oog, maar weinig vooruitstaat en haast niet te zien is. De benaming van nagel is voor deze knorbel de gebruikelykste, maar niet wel pasfelyk. Blins- of vogelhuid noemt men ze, dewyl de vogels een dergelyk ligchaam hebben, en de naam van derde

ooglid verdient wegens hare nuttigheid, dewyl ze, gelyk als het ooglid het oog beschermt; want zoodra hetzelfde van vreemde lichamen geprikkelt wordt, dringt dit deel geheel voor en overdekt den oogappel.

De nagel moet by een welgemaakt oog maar weinig te zien zyn; doch men ziet dikwyls paarden by welke dit deel sterk voorkomt, en die toch gezonde oogen hebben.

De onkundige Paarden-Artzen maken fomtyds by inflamatie eene operatie aan deze deelen, die onder den naam van *nagelsnyden* bekend is, en daarin bestaat, dat zy deze deelen, welke wat vooruit staan, ten deele, of ook wel geheel wegsnyden.

Dewyl by groote inflamatie in de oogen de nagel meest altyd voordringt, zoo heeft men geloofd dat dezelve het oog drnkte, en dat heiruit de inflamatie haren grond had; en dit heeft deze menschen tot zulke onbezonne Operateurs verleidt.

Het voordringen van de nagel is niet de oorzaak, maar zyn de gevolgen van de oogziekte. De zaak bestaat in het volgende: De door de inflamatie ontstane prikkelingen, bewerkt dat de muskels of spieren van het oog zich te samentrekken, en hetzelfde in de oogholte terug trekken; dewyl hierdoor de nagel gedrukt wordt, zoo dringt dezelve wat uit den grooten ooghoek vooruit. Het nagelsnyden wordt ook fomtyds als preservatief by zulke paarden gehouden, waar de nagel uit de natuur wat meer dan gewoonlyk vooruit staat.

DE TRANEN-KARONKEL is een klierachtig ligchaam, dat in den grooten ooghoek geplaatst is; zy verrigt te gelykertyd den dienst van een dam, en belet dat de tranen niet uit den grooten ooghoek vloeien, maar in de tranenpunten opgenomen worden.

DE OOGAPPEL verdient eene byzondere opmerking. Dat gedeelte, hetwelk zichtbaar is, en het *doorzichtige hoornvlies* heet, moet veel glans en vuur vertoon, en, in het licht beschouwt, geene vlakken of troebele plekken hebben; anders zyn de oogen niet

schoon, en gevolgen van wonden op dezelve te ontdekken.

VARKENS OOGEN worden de zeer kleine genoemd, en deze worden voor zeer leelyk gehouden; maar het is daarom niet het geval dat zy de neiging tot ziekten hebben; doch inclineren dikwyls meer daartoe als oogen van eene tamelyke groote.

PLEKKEN VAN OOGWONDEN op het doorzichtig hoornvlies, wanneer zy ondoorzichtbaar zyn, en regt tegenover de pupillen zitten, zyn in het zien nadelig, en, naar mate hunner groote, in het zien min of meer schadelyk; zitten dezelve naar den rand toe, zoo zyn ze in 't zien niet nadeelig.

Tusschen het doorzichtig en ondoorzichtig hoornvlies wordt somtyds eene aschgrauwe streep, die dikwyls een lyn breedt is, waargenomen, en daardoor ontstaat, dat het doorzichtig hoornvlies niet op eenmaal maar langzamerhand in het ondoorzichtige overgaat. Deze streep is, ten opzigte der deugd van het oog, volkomen onafhankelyk.

HET REGENBOOG- OF DWARSVLIES is met een lang-ronde van opening voorziene, scheidswand, die zich achter het doorzichtig hoornvlies bevindt. Hare koleur hangt gewoonlyk van de koleur des paards af.

GLAZE OOGEN noemt men deze, by welke het regenboogvlies wit is, zoo als zulks by isabellen, by schekken en getygerde paarden plaats heeft; zy zyn, wat de gezondheid en hoedanigheid betreft, de anderen volkomen gelyk.

DE PUPILLE DE STARN OF HET ZIENGAT, is het lang-ronde gat, hetwelk zich in het regenboogvlies bevindt. De pupille trekt zich te samen, wanneer men het paard uit den donker in den grooten dag brengt; en vergroot zich, wanneer men het uit den dag in de duisternis brengt. Hoe schielyker deze verandering van vergrooting en verkleining geschiedt, des te gevoeliger en te gezonder is het oog.

De beide pupillen moeten eenderlei groote hebben. In het tegendeel is het een of andere toeval, aan een van de beide oogen, zeker.

In een matig licht moeten de pupillen niet te groot zyn, en zich niet in een ronde gedaante vertoonen, dewyl in dit geval de oogen zwak en niet gevoelig genoeg zyn; maar zy moeten eene langwerpige gedaante hebben.

DE DRUIVEKORRELS zyn twee, drie of vier zwarte flokken, die zich aan den bovenrand van de pupille vertoonen en in dezelve afhangen. Zy dienen om de lichtstralen, die van boven in het oog vallen, te verflinden; zy komen byzonder in een matig licht te voorschyn. Van binnen moet het oog rein en klaar zyn, en niet de minste ondoorzichtigheid of plekken daar in te vinden wezen.

De ondoorzichtige punten in de pupillen zyn als een begin van de witte star aan te merken, zoo als dan een witte of grauwe pupille het daarzyn eener witte of grauwe star aanduidt.

Het is overigens nog op te merken, wanneer men de oogen, ten opzichte harer gezondheid, nauw bezichtigd, dat men het paard in een matig licht stellen moet; dit verkrygt men als het paard zoo geplaatst is, dat het hoofd tegen het licht gerigt zy, en het achterdeel in de donkerte staat. Men kan het tot dien einde in de staldeur plaatsfen, en alsdan de oogen uit alle gezichtpunten, als: van voren, ter zyde, en van achteren, doorzien.

De onderzoeking welke men gewoonlyk doet om te beoordeelen of het paard zien kan of niet, en daarin bestaat, dat men met een of twee vingers voorby het oog des paards heen- en wederzwaaid, wordt niet voor goed gehouden, dewyl het heen- en wederzwaaien wind veroorzaakt. Wanneer men het gezicht eens paards onderzoeken wil is het beter hetzelve 't eene oog na het andere toe te binden, en, na het eenige reizen op eene vrye plaats op en neder geleidt te

hebben, dat men hetzelfde alsdan tegen een muur of ander tegenstand leidt.

Een paard kan, ook met volkome klare oogen, blind zyn, en de zoogenaamde zwarte star hebben. In dit geval zyn de pupillen gewoonlyk onbeweeglyk. Men wil echter dat er voorbeelden zyn, dat ook paarden, by wien de pupillen door het licht veranderen, en de zwarte star hebben, toch volkomen blind kunnen zyn. Men kan zich hiervan door het hier zoo even aangegeven middel overtuigen, of het paard zien kan; zoo als men dan ook de volkome blindheid van een paard aan het hoogdragen van het hoofd, de gespanne luiserende ooren, en in het in den gang hoogligten der beenen, bespeuren kan.

DE NEUS maakt de voorste rand van het platte des voorhoofds, tot aan de neusgaten toe, uit. Hare rigting bestemd benevens het voorhoofd de gedaante van het hoofd. Naar myn oordeel is de regte de beste en bevalligste, die in het naar ondergaan, naar de punt van de neus zacht naar achteren buigt. Daar, waar de halster over de neus legt, bemerkt men by eenige paarden een knobbel, en by anderen ook wel eene verdieping; het eerste ontstaat gewoonlyk wel door de capuçon en het andere door de halster.

DE MEUZE bevindt zich op zyde van de neus, op de voorkaken. Het zyn twee spieren; een op ieder zyde, die tot het optrekken van de voorlip dienen. De werking derzelve noemt men *het fleemen*. Empirische Paarden - Artzen trekken niet zelden door eene gemaakte opening dezelve by oogzicktens uit, zoo, dat zy een punt van een hartshoorn daar onder gebragt, en naar voren getrokken hebben. Men heeft gezien, dat, wanneer zy de uit de voorkaak komende groote zenuw mede gevat hebben, het paard aan convulsive beweginge gecreveert is. Deze van geen nut zynde operatie, genaamd *de meuze snyden*, waardoor men het paard verminkt, wordt ook dikwyls aan paarden, die een

sterk vleezig hoofd hebben, als een preservatief voor de oogen gedaan.

DE VOORKAAK bevindt zich achter de neus, daar waar de meuze hare ligging heeft; in het algemeen wordt dit deel mede tot de neus gerekend. De schoonheid vereischt dat dit deel droog en mager is, en dat de daarop geplaatste aderen regt duidelyk te zien zyn. Zeer verheve en vleezige voorkaken maken een zwaar en vet hoofd, dewelke ook, volgens oude waarnemingen, geneigdheid tot oogziectens hebben.

Op deze plaats zyn de tandfistels geplaatst, hebben haren oorsprong door de ontsteking van een wortel uit de kies, en is eene kleine opene zweer, die een' zeer stinkenden vloeibaren etter geeft; brengt men eenen zoeker in de wond, zoo stoot men aanstonds op de ontblote wortel van de kies. Deze kwaal ontstaat gewoonlyk door uiterlyke oorzaken, als van eene slag of stoot, en kan niet anders dan door de moeilyke en met gevaar, verzelde uitneming van de zieke kies genezen worden.

DE NEUSGATEN zyn onder- en zydwaards aan de neus geplaatst; hunne gedaante gelykt aan de menschen ooren, of twee tegenover elkander geplaatste σ . Zy moeten goed geopend, met een fyne huid, en zacht haar bedekt zyn.

By eenige natiën is het gebruikelyk, de paarden, die in den oorlog en tot sterk rennen gebruikt worden, de neusgaten open te snyden, om ze daardoor eene ligtere adem te verschaffen, en het hinneken te beletten; maar wanneer men den weg, die de lucht by het ademhalen neemt, goed kent, ziet men ligt, dat deze operatie de respiratie onmogelyk verligten kan, noch het hinneken wegneemt, maar alleen de sterke klank wat verzagt. Het nut der neusgaten bestaat hierin, dat zy de lucht by 't ademhalen eene doorgang verschaft; en, daar zy gevolglyk in eene zoo nauwe verbintenis met deze verigting staat, moeten zy noodwendig, als er geene be-

zwaarlykheid geschiedt, eene veranderde en versterkte beweging ondergaan.

By een gezond paard moet de beweging der neusgaten ongemerkt zyn, zoo als ook het ademhalen.

DE VALSCHE NEUSGATEN zyn holtens, die omtrent een vingerlang zyn, welke zich aan den binnenrand van de neusgaten over de knorbel bevinden; hare bestemming is raadselachtig. Het gebrek aan anatomische kennis heeft aan Smits en Paarden-Artzen somtyds gelegenheid gegeven, dat zy de medicyn in deze holtens gespuut hebben, als zy zulks in de neusholtens of in de holtens van het voorhoofd dachten te brengen.

HET SLYMVEL krygt men te zien, wanneer men de neusgaten open doet; het geeft eene fyne slym, die de oppervlakte van hetzelfde altyd bedekt, en welke de daarin uitgebreide zenuwen, tot het ruiken bestemt, voor het uitdrogen bewaard.

Het slymvel moet eene frische ligt-roode koleur hebben, als het eene volkomene gezondheid des paards aantoonen zal. Geënflameerd en scharlaken koleur is het niet zelden by paarden die den kwaden droes hebben; zoo als hetzelfde by uitgeteerde magere paarden die tot waterzucht inclineeren, en by veulens die met wormen geplaat zyn, buitengemeen bleek is.

DE TRANENBEURS opent zich onder in het neusgat, in de groote van een linze; zy neemt haar begin by de tranenpunten in den groten ooghoek, doorboord als met vlies in vorm als eene pyp het traanbeen, en slygt, in de holte van het kaakbeen, naar onderen. De nuttigheid van dit kanaal bestaat daar in, dat 't het tranenvocht, nadat 't hetzelfde gediend heeft, daarin opneemt, en onder in de neus opvloeien laat.

DE PUNT VAN DE NEUS is met de voorlippen nauw verbonden; op dit deel worden de paarden gewoonlyk gebramst. De groote zenuw die onder de zoogenaamde meuzen, uit het voorkaakbeen voorkomt,

breidt zich grootendeels in de punt van de neus uit, en dienvolgens veroorzaakt die door het bransen bewerkte hevige tefamenperking van de zenuwen eene zoo groote dofheid aan het ligchaam. Eenige paarden hebben hier een knevel, die 't ras waarvan het paard afftamt eigen, of een byzonder natuurfpel is, maar in beide gevallen geen reflectie verdient.

DE LIPPEN dienen om den mond het voedsel toe te brengen. Men verdeelt dezelve in de voor- en achterlippen. Uit hare verbinding ontftaan de hoeken. De lippen van f. ne paarden moeten dun zyn en weinig plooiën maken; en moeten zich rondom zeer naauw te famen voegen. By flaperige paarden, byzonder die gras eeten, hangt de achterlip gewoonlyk flap naar beneden, en ftaat zeer leelyk. Men placht de paarden ook wel op de achterlippen te bramfen, wanneer het op de voorfte zonder nut was; dan dit is gevaarlyk; als het fterk gefchiedt kan het ligt eene verlamming in dezelve veroorzaken, die zich in het geheel niet, of dikwyls zeer langfaam, genezen laat.

DE ACHTERLIP maakt naar binnen een plooi, die zich over de lagen legt waarop het gebit rust. By hardbekkige paarden is deze plooi hard, dik en weinig of min gevoelig.

DE MOND wordt door de voor- en achterlippen gevormd, en is gefloten; zy moet behoorlyk gefpleten zyn, zoo, dat het bit plaats heeft, en niet op de haken te leggen komt. In de mond komen verfcheide deelen, welke by de beoordeeling van een paard zeer nauwe oplettenheid verdienen. Hier onder behoren byzonder:

DE TANDEN, die ten opzigte van den ouderdom des paards de zekerfte kenteeken geven. Men moet ten dien einde op het doorbreken, het wiffelen, en in 't byzonder op alle veranderingen, die in de verfchillende levensperiodes aan de voortanden en haken voorvallen, nauwkeurig zien. Buiten de tanden heeft het paard geen teken aan zyn ligchaam, die den ouderdom nauwkeurig aantoond. Het is vooroordeel dat eenige geloven, dat het

paard deszelfs ouderdom, uit het getal van plooiën, die zich aan de hoeken van de lippen vertoonen, of uit die genen welke te voorschyn komen, als het vel op de schouders op eene zekere wyze gevat wordt, kan gezien worden. Niet minder is de mening ongegrond, dat men aan zekere verandering, die aan de bovenste staartknokken jaarlyks voortgaat, door hun getal den ouderdom des paards kunnen bestemmen. Voor in den mond zyn de randen by jonge veulens met lokkern tandvleesch overtrokken, en tusfchen de agt en veertien dagen na de geboorte breken in de midden vier tanden uit, twee in de voor- en twee in de achter-kaken, die *grasbyters* genoemd worden. Achter in den mond komen ook te dier tyd twaalf kiezen te voorschyn, waarvan de punten reeds by de geboorte der veulens te voelen zyn: namelyk zes in de voor- en even zooveel in de achter-kaken, drie aan elke zyde.

Een korte tyd daarna, omtrend in de derde week, komen onder in den mond, in ieder kaak, twee andere tanden nevens de grasbyters te voorschyn, die wegens de plaats die zy innemen *de middeltanden* heten. Als het veulen by de negen maanden oud is, komen nog vier andere tanden onder in den mond te voorschyn, twee in ieder kaak, die wegens hunne plaats *de hoektanden* genoemd worden. In dien tyd komen ook vier kiezen te voorschyn, twee in ieder kaak, die aan elke zyde, van onder opgeteld; den vierden uitmaakt. Deze tanden en kiezen, uitgezonderd de vier laatste kiezen, worden *veulens-melktanden* of *kiesen* genoemd, wegens haar melkachtige koleur; en ook dewyl zy in de jeugd, wanneer het veulen zich met melk voedt, her oor groeien. Zy zyn niet bestemd om den ganschen leeftyd van het dier te duuren, maar zy vallen in zekere tyden weder uit, en er komen in hare plaats weder andere te voorschyn, die zich voornamentlyk in groote van hun onderscheiden; en, dewyl zy den leeftyd van het paard uithouden, *paardentanden* en *kiesen* genoemd worden.

De veulentanden zyn van een geelachtige koleur als zy doorbreken of te voorschyn komen, maar die zich langzaam in witte veranderen. Zy onderscheiden zich in het volgende van de paardentanden: 1) zy zyn smaller en korter, 2) gladder en witter als de paardentanden; ook zyn die in de lengte lopende voorens, die men in de tanden bemerkt by de veulens, zeer vlak en byna onzichtbaar, en ten 3) hebben zy een regtere houding als de paardentanden.

De veulentanden beginnen eerst met het derdehalfjaar uit te vallen, gevolgelyk kan den ouderdom van een veulen niet voor deze tyd aan de verwisfeling van tanden gekend worden. De lengte en de regtheid van de voortanden onderscheidt het eenjarig veulen van het tweejarige; by de eerste zyn die tanden korter en regter gesteld als by de laatste. Ook ziet men by de eenjarige veulens op de hoektanden van de achterkaken nog verdiepingen of holtens, die by een tweejarige niet meer te zien zyn.

Daar jonge veulens zich niet ligt aan den mond komen laten, zoo kan men hare ouderdom ook eenigermate met zekerheid uit hare groote en sterkte, maar byzonder uit de geschapenheid van hun haar, manen en staart beoordeelen.

Het eenjarige veulen is van een weker en wolachtiger haar, korte, weke, stroubelige manen, en een staart die omtrent tot op de waai hangt. Maar het tweejarige heeft hard haar, lange manen, en een diep op de pyp hangende staart. Nadat het veulen een en drievierde jaar oud is, komen er nog vier kiezen voor, en deze zyn, in ieder rei, de vyfde van onder opgeteld.

Dezelfde order die de natuur by het doorbreken der melktanden observeert volgt zy ook nauwkeurig by het verwisfelen van dezelve. De voortanden van het veulen komen het eerste te voorschyn voor in den mond, en worden ook weder het eerste verwisfeld. Hare verwisfeling geschiedt als bemerkt wordt, dat, wanneer het veulen omtrent twee en een halfjaar oud is; en als de tanden

geheel hervoor of heruit gegroeid, en reeds tamelyk afgesleten zyn, is het veulen drie jaar oud. In dezelfde tyd dat deze grasbyters verwisfeld worden, vallen ook agt melkkiezen uit, de twee onderste aan elke zyde, die door even zooveel paardenkiezen vervangen worden.

Ik moet nog aanmerken, dat het doorbreken en verwisfelen der tanden zich niet op eenen zeer nauwkeurigen tyd bepalen laat, maar dit geschiedt door toevallige dingen, als: goede voeding en oppassing, geschapenheid des ligchaams, en voornamelyk na het ras, waarvan het veulen afftant, den eenen tyd wat vroeger en dan wat later. Goed gevoede veulens van een sterke ligchaams-gestalte wisfelen ordinar vroeger als zulken die slegt gevoed, zwak en mager zyn. Ook leerd ons een algemeene ervaring, dat veulens van edel ras niet alleen langzaam groeien, maar ook later verwisfelen als dezulken van gemeenen aart; want by de eerste gaan ook alle tandsveranderingen later dan by de laatste voort. Als het veulen omtrend drie en een half jaar oud is vallen de middel-melktanden uit, en haare plaats wordt door paarden-middeltanden vervangen; zyn deze in hunne volkomene lengte, en met de grasbyters in gelyke hoogte, zoo houdt men het veulen voor vierjarig oud. By het verwisfelen van de middel-melktanden vallen ook nog de vier overgeblevene melkkiezen uit, de derde aan ieder zyde, van onderen opgeteld, en er komen in hunne plaats paardenkiezen te voorschyn: ook breken in deze ouderdom nog vier kiezen door, die de zesde en laatste in de rei zyn. Tegen het vierde jaar komen ordinar de haken by de hengste en ruins, in de voorkaken te voorschyn, en na het vierde jaar in de achterkaken. By merries vindt men deze tanden zelden door het tandvlesch gegroeid, en wanneer zulks geschiedt, zyn zy nog maar zeer klein. Eenige menschen geloven dat het doorbreken der haaktanden by de veulens ligt inflamatie aan de oogen veroorzaakt. Ik voor my heb zulks nooit ondervonden, dat de veu-

lens in deze ouderdom, meer als in andere tyden oog-
ziektens bekomen hebben.

De plaats van de haken, en hare verwydering van
aanzienlyke zenuwen, laat zich niet begrypen hoe het
doorbreken van zulk een' invloed zyn kan, als dit,
by het doorbreken der oogtanden, by de menschen
dikwyls het geval zy.

Is het veulen omtrend vier en een half jaar oud,
zoo vallen eindelyk de melk-hoektanden uit, en de
paarden-hoektanden nemen hunne plaats in. Zyn deze
aan haren voorrand met de middeltanden van gelyke
hoogte, en wat afgesleten, maar haar konde nog zeer
diep, en de binnenste rand nog niet behoorlyk opge-
groeid, en nog uitgekarreld, zoo is zulk een paard
voor vyf jaren te houden. Ook vindt men in deze
ouderdom, dat de haken behoorlyk uitgegroeid zyn,
maar nog half in het tandvleesch zitten. Daar nu
alle veulentanden gewisfeld, en gene anderen als
paardentanden te voorschyn zyn, veranderd het veulen
van nu af zyn naam, en wordt niet anders als paard
genoemd. Daar tusfchen het vierde en vyfde jaar de
laatste tanden doorgebroken zyn, zoo teldt men er by
de hengste en ruins veertig, en by merries, die gewoon-
lyk geen haken hebben, zes en dertig. Twaalf daarvan
zitten onder in den mond die men tanden noemd, en
vier en twintig boven in den mond, welke kiezen heten.

Men vindt dikwyls kleine tanden, ter groote van een
kleine witte boon, in de voor- doch zelden in de
achterkaak; fomtyds in beide te gelyk. Zy groeien
voor de onderfte kies: men noemt ze *kolftanden*. Zy
groeien in een' bestemden tyd, in de eerste jaren van
het veulen; en daar zy maar korte wortels en geen
tegendrukking hebben, zoo vallen zy vroegtydig uit;
zoodat men na acht jaren er niets meer van vindt.
Hare tegenwoordigheid is onverschillig; en het is voor-
oordeel te geloven, dat zy de paarden in het vreeten
hinderlyk zyn, en dienswegens zouden moeten uitge-
slagen worden. Het gebeurd somwyle dat de paarden-

tanden voor in den mond by het doorbreken eene schuinsche rigting aannemen, en naar binnen achter de veulentanden doorbreken, en dienswegens de melktanden, die zy vervangen moeten, niet wegstoten; zoo groeien de paardentanden achter de melktanden uit, en er ontstaat hierdoor een dubbelde rei tanden. Ook gebeurt het somtyds dat de paarden-hoektanden nevens de melktanden doorbreken, en deze alzo in de rei tusfchen de middel- en hoektanden zitten blyven, zoodat een zulk paard agt tanden in een kaak heeft. Dit zyn gewoonlyk buitensporigheden der natuur, waardoor het gebit van het paard verfeld, en ook somtyds het vreten zeer bezwaarlyk gemaakt wordt.

Het is dienswegens voorzigtig, van het veulen, in den tyd dat het wisfeld, den mond te onderzoeken, om te zien of de jonge tanden in de natuurlyke rigting te voorschyn komen. Ook by het verwisfelen der kiezen gebeurt het somtyds dat de veulens eenige bezwaarlykheid in het vreten te kennen geven, waarvan de reeds tot het uitvallen losstaande melkkiezen de oorzaak zyn, en altoos daardoor uit den weg geruimd wordt door de losstaande melkkiezen weg te nemen.

De oorzaak waarom de natuur de melktanden niet zoo groot en duurzaam heeft gemaakt, dat zy den ganschen leeftyd van het paard uithouden zoude, maar door andere vervangen moeten worden, laat zich uit de natuur-gefchiedenis der tanden toereikend verklaren. Het is met hun groeien niet zoo gesteld als met de andere knoken, (de gehoorbenen uitgezonderd) dat zy eerst in dien tyd hunne volkomene groote verkrygen als het paard uitgegroeid is; maar zoowel de melk- als ook de paardentanden zyn alsdan het grootste als dezelve volkomen uit het tandvleesch uitgegroeid zyn. Na dezen tyd nemen zy weder in dezelve maat af, naar mate hare oppervlakte afgewreven wordt. Volgens den uiterlyken schyn zou men geloven, dat dewyl de tanden na en na uit het tandvleesch te voorschyn komen, in hare eigentlyke lengte toenemen;

doch hier bedriegt de schyn: de tanden komen met hare wortels uit hare tandkisten te voorschyn, zoodat men dezelve by oude paarden, nog maar in een geringe diepte, in de tandkist vindt steken, deswegens loszitten en waggelen, en in den hogen ouderdom uitvallen. Men kan zich van de waarheid dezer daadzaak, door het naauwkeurig beschouwen der tanden, welke uit de kaken van een jong of oud paard uitgekomen zyn, volkomen overtuigd houden.

De tanden en kiezen van een jong paard vindt men langer en aan haar wortel geopend; maar die van oude paarden zyn korter en hare wortel is uitgeteerd en gefloten.

DE KAKEN zyn in dien tyd, wanneer de melktanden te voorschyn komen, voor de paardentanden veels te klein; maar het jonge dier kan de tanden tot volkomene uitgroeiing der kaken niet ontberen; en er zyn deswegens zoolang kleine pasfelyke tanden noodig, tot dat de kaken grooter gegroeid zyn, waarna de kleine melktanden weder uitvallen en in hare plaats paardentanden te voorschyn komen. Uit dezen grond, zyn ook alle tanden, die na 't drievierdejaar groeien, (wanneer de kaken reeds grooter geworden zyn) paardentanden; dat is te zeggen dezulken die niet meer verwisfeld worden. Wanneer de natuur de melktanden duurzamer gemaakt; en voor het gansche leven van het paard bestemd had, zoo zoude deze finalle melktanden by een uitgegroeid paard grote tusfchenruimte tusfchen dezelve gehad hebben; gevolgelyk zou een zulk gebit niet regt geschikt tot het eeten, en nog het minste tot het afbyten van het gras zyn.

Na vyf jaren laat zich den ouderdom van het paard het beste en zekerste aan de konden van de hoektanden en aan de beschapenheid van alle tanden en haken beoordeelen. De *konden*, *bonen* of *märken*, zyn die langachtig-ronde zwarte verdiepingen op de oppervlakte van de tanden; zy worden door het wryven der tanden

hoe langer hoe kleinder, en verdwynen eindelyk geheel. Deze verdiepingen verdwynen vroeger op de tanden van de achterkaken, wegens de beweging van dezelve, als de verdiepingen in de tanden van de voorkaken.

Is het paard zes jaren oud, zoo vindt men, volgens den algemeenen loop der natuur, de haken volkomen uitgegroeid, daar by scherp en puntig, en de twee aan de binnenzijde heropstygende van voren, zyn zeer voelbaar. De hoektanden in de achterkaak zyn langer als by vyfjarige paarden uit het tandvleesch te voorschyn gegroeid, en staan omtrend een vingerbreedt uit hetzelfde heruit. Ook zyn de konden in de tanden kleinder, en haar binneften rand meer op gegroeid en wat afgewreven; alle tanden zyn in dezen ouderdom van een geele koleur.

Met het zevende jaar hebben de haken wat van hare scherpe punten en hare snydende randen, gevolgelyk ook wat van hare platte gedaante verloren. De merken op de hoektanden van de achterkaken zyn merkelyk kleinder, en den binnenrand is afgewreven en tamelyk breedt. De tanden worden langer en de geele koleur verandert in eene witte. Ook vindt men dikwyls in dezen ouderdom aan de hoektanden van de achterkaken sterk vooruitstaande hoeken of punten die door het afwryven van dezelve ontstaan.

Is het paard agt jaren oud, zoo zyn de tanden gezamentlyk nog langer uit het tandvleesch gegroeid, en hare koleur nog witter geworden; het tandvleesch begint zich terug te trekken, en de konden op de hoektanden van de achterkaak zyn klein, rond en byna volkomen uitgewreven. De haken verliezen ook in dezen ouderdom hare scherpe zyden en punten, en worden rond en stomp.

Daar de ouderdom van een paard zich meestendeels tot zeven en acht jaren met zekerheid aangeven laat, zoo wordt de bestemming van hetzelfde na dien tyd zeer onzeker en bedrieglyk. Op de Fransche

Scholen geloofd men ondertusfchen den ouderdom van het paard tot elf en twaalf jaren aan de tanden te kunnen kennen; doch, wanneer men deze kenteevens, waaruit zy zulks bepalen, wil beproeven, zal de ondervinding leren, dat ze zeer onzeker en bedriegelyk zyn. Zy zyn van meening, dat met het zesde jaar de merken op de grasbeiters, met het zevende jaar dezelve op de middeltanden, en met het achtste jaar op de hoektanden van de achterkaaken verdwynen; met het negende jaar de merken op de grasbyters, met het tiende dezelve op de middeltanden, en met het elfde of twaalfde jaar dezelve op de hoektanden van de voorkaak verdwynen. Na het achtste jaar hebben er op de tanden zekerlyk nog veranderingen plaats; maar de tyd wanneer zulks gefchiedt is te onzeker en onbestemd om daaruit den ouderdom van het paard met zekerheid te kunnen opmaken. De veranderingen, die na het achtste jaar op de tanden plaats hebben, zyn de volgende: 1.) fchuiven zy zich met hunne wortel hoe langer hoe meer naar voren uit de kaken; 2.) zy worden hoe langer hoe fmalder, en bekomen aan hunne kroon een driehoekige gedaante; 3.) hoe ouder het paard wordt des te meer rigten zich de tanden vooruit, zoodat zy op het laafte eene horifontale rigting bekomen; 4.) het tandvleesch trekt zich al meer en meer terug; en eindelyk ten 5.) nemen de tanden, met toeneming der jaren, een witte koleur aan. Ook worden de haken ronder, ftomper en korter.

Met den hogen ouderdom vallen zoo wel de tanden als kiezen uit, dewyl hunne wortels aldan nog maar in een geringe diepte in de kaken zitten. Hieruit volgt natuurlyk, en de ondervinding leert het, dat zeer oude paarden, op eene zeer moeiljelyke wyze hun voer byten en malen kunnen.

De tyd waarop de tanden uitvallen laat zich niet beftemmen; en wie zich der moeite geven wil, om het gebit by oude paarden te onderzoeken, zal zeer ligt ontdekken, hoe onvolkomen het geene is, wat

LA FOSSE van het nitvallen der kiezen by oude paarden gezegt heeft.

De hier aangeweze regels, hoe men den ouderdom der paarden aan de tanden kan kennen, zyn uit den gewonen gang der natuur genomen, en dienswegens over het algemeen rigtig; maar zoo als men het in alle werkinge der natuur gewoon is te zien, dat zy somtyds van den gewoonlyken weg afwyken, zoo vindt men dit ook by het doorbreken en verwisfelen der tanden. Ik heb by voorbeeld verscheide veulens gezien, die maar vier melktanden in ieder kaak, en geen melk-hoektanden hadden; maar ik heb ook in zulke gevallen gemerkt, dat als het veulen vier en een half jaar oud wordt, de paarden-hoektanden toch te voorschyn kwamen. Ook gebeurt het niet zeldzaam, dat een veulen van drie en een half jaar oud, by het verwisfelen der melk-middeltanden, ook te gelyker tyd de melk-hoektanden in de voorzaak verwisfelt, en dadelyk in hare plaats paarden-hoektanden te voorschyn komen. Zulk een veulen kan alsdan, wanneer men de melk-middeltanden niet naauwkeurig beschouwd, ligt voor een jaar ouder gehouden worden als het werkelyk is. Ook heeft men voorbeelden, dat by het verwisfelen der melk-middeltanden, te gelykertyd gezamentlyk melk-hoektanden uitvallen, en in hare plaats gezamentlyk paardentanden te voorschyn zyn gekomen. Dergelyke veulens maken zich daardoor een jaar ouder als zy inderdaad zyn. Men vindt ook somtyds paarden, waarby zich die tanden zoo lang houden, dat zy dikwyls eerst in hogen ouderdom de merken verliezen, en men zou dezelve jonger houden als zy werkelyk zyn; andere in tegendeel wryven hunne tanden byzonder vroeg af, en schynen alsdan ouder als zy zyn. Deze laatste bemerkingen zyn, zoo als ik reeds gezegd heb, alleen afwykingen van de vorige regels. Ook uiterlyk aan het ligchaam komen teekenen dienaangaande, die den hoogen ouderdom aanduiden, waar onder voornamelyk de witte

haaren behoren, die zich by donkerharige paarden, op de oogbogen en oogkuilen vertoonen, en van tyd tot tyd zoo toenemen, dat het paard eindelyk een geheel grauw en schimmelachtig hoofd bekooft.

Men bemerkt verder in den hogen ouderdom een uitdrogen en verdwynen, niet alleen in de spieren van het hoofd en de hals, maar ook meer of min in het gantsche ligchaam; hetwelk deels een onmiddelaar gevolg van hogen ouderdom, en ook dikwyls het gevolg van een gebrekkig gebit is, en uit de daaruit voorkomende flegte vertering van het voediël ontftaat.

By de beoordeeling van een bejaard paard, heeft men meer redenen om op de lichamelijke gefteeldheid en den geest van hetzelfde, als wel op jaren te zien; want een paard van twintig jaren is fomtyds zekerder op zyn benen, heeft meer geest, en een beter gebit, en heeft deswegens betere hoedanigheden als menig paard dat veel jonger is. Paarden die op de kribbe byten, wryven zich de tanden aan hare voorranden gansch weg; doch ook zulke paarden die uit ftenen kribbe vreten, wryven zich fomtyds de tanden af.

Als men by het bezichtigen van een paard zulks waarneemt, zoo is het ter voorzigtigheidswegen noodig, zich voor den koop, daarvan te onderrigten, om niet bedrogen te worden.

Eindelyk zyn er nog eenige kunstgrepen te bemerken overig, waarvan Paardenkoopers niet zelden gebruik maken, om zoowel jonge veulens aan hare tanden ouder te doen fchynen, als ook oude paarden het aanzien van jonge te geven.

Men ziet dikwyls, dat Paardenkoopers, twee, drie en vierjarige veulens voor een jaar ouder uitgeven, nadien zy eenige van de naast uitvallende tanden uitgekroken hebben, en zich als dan op de gewoonlyke regels van het tanden verwifelen beroepen.

De meeste Koopers vergenoegen zich met het zien der tandgaten, en gelooven, dat de ouderdom, die het

den Paardenverkooper gezegd heeft, zeker is; maar den kenner weet aan het volgende, ligt of de tanden uit de natuur of op eene geweldige wyze uitgetrokken zyn: zyn de veulentanden natuurlyk uitgevalen, zoo ziet men in de tandgaten de te voorschyn komende paardentanden, of men voelt ze ten minste als men die gaten onderzoekt, en men vindt alsdan de veulentanden, die in denzelfden tyd uitvallen moeten, los en beweeglyk; en zyn de tanden weg, zoo zyn zulke gewoonlyk in een en dezelfde kaak uitgevallen. Doch zyn eenige veulentanden door de Paardenkopers uitgebroken, zoo laten zich in hare gaten geen paardentanden zien noch voelen; en de op even ter dier tyd te verliezen veulentanden zitten nog vast.

In oorlogstyden, als jonge paarden van bruikbaren ouderdom in meenigte gezogt worden, weeten zulke menschen, die paarden-fokken en verkopen, by de veulens het doorbreken der tanden op de volgende wyze schieelyk te doen voortkoomen, en daardoor het veulen 't aanzien van een' rypen ouderdom te geven: zy breken namelyk het een en een half jaar oud veulen, als het den tweeden zomer op stal gezet is, de vier melk-grasbyters uit, die, als het dier twee jaren oud is, reeds door de paarden-grasbyters vervangen worden. Een zulk tweejarig veulen, by wien de paardentanden door kunst uitgelokt zyn, passeert algemeen voor een driejarig, en wordt daar voor verkocht. By een driejarig veulen wordt dit bedrog ook volgens omstandigheden aangebragt, en op deze wyzen kan zelfs de kenner, ten opzichte des ouderdoms eener zoo gemis-handelt veulen, bedrogen worden.

Daar de waarde van een dienstbaar paard byzonder van zyn ouderdom afhangt, zoo heeft dit de Paardenkopers bewogen, ook de tanden van een oud paard het aanzien van een jonger te geven. Men handelt als volgt: er worden daartoe paarden gekozen die tame-lyk korte tanden hebben, welke men alsdan met een soort van graveer-zyser, merken op de hoektanden.

graveert, waarin alsdan vitriool gedaan, en hetwelk met een gloeiend yzer zwart gebrand wordt. Als zy het regt kunstig willen maken, zoo graveren zy ook geringe merken op de middeltanden, en geven hun, zoo als aan de anderen, een zwarte koleur. Dat de Paardenkopers de lange tanden afvylen, om het paard door de verkorting der tanden een jonger aanzien te geven, zoo als door veele menschen bestreden, en ook van veele voor waar gehonden wordt, kan diegene geloven, die met het zagen of vylen, en de daartoe ongeschikte en harde substantie in het geheel niet bekend is: ook zouden deze konstenaryen gelyk in het oog vallen, daar deze afgekorte tanden niet op elkanderen sluiten. Een op deze manier verkunsteld paard, wordt van de Paardenkopers voor zesjarig verkocht; doch alle deze uitgevonden kunstgrepen gelukken niet altyd; want diegene welke eenigermaten de geschapenheid der tanden in de verschillende ouderdom kent, zal zoo ligt niet met een zulk paard bedrogen worden. De merken van deze gekiste [kunstwoord der Paardenkopers] paarden, hebben nooit hunne natuurlyke ovale gladde gedaante, maar aan hunne kanten zyn schrappen van het uitglyden van het graveer- yzer. Byzonder kennelyk zyn de nagemaakte merken daardoor, dat dezelve nooit het emaille hebben, hetgeen by de natuurlyke gezien wordt. Wie voor het overige de veranderingen, die aan de tanden voorvallen, bestudeerd heeft, zullen ook alle de konstenaryen die dagelyks gedaan worden, niet onbekend blyven.

DE TONG is in de mond tusfchen de ruimte der achterkaken geplaatst, hetwelk men het kanaal noemt. Is de tong te dik, of het kanaal waarin zy geplaatst is te smal, zoo wordt hierdoor de werking van het bit op de lagen belet, en veroorzaakt een ongevoelige mond. Zy wordt door slechte bitte en ongeschikte handen niet zelden beschadigd, en dikwyls gansch doorgesneden. Eenige paarden hebben de lelyke gewoonte, dat zy onder het ryden of werken de tong

uit den mond laten handen; zy worden deswegens *tongenstekers* genoemd. Naar myne mening gewennen zich de paarden daartoe door eene te sterke werking van het bit. Het is bezwaarlyk en fomtyds geheel onmogelyk hen deze lelykheid af te wennen, voornamentlyk als zy zich reeds lang daaraan gewend hebben.

DE LAGEN of **DRAGERS** maken de tandeloze rand uit, die zich aan de achterkaken bevindt. Daar dit de plaats is waarop het bit te leggen komt en werken moet, zoo behoordt dit deel, byzonder by rypaarden, veel oplettenheid. De lagen moeten niet te hoog en te fcherp, noch te laag en te rond zyn, als het bit behoorlyke werking daarop maken zal. In het eerfte geval heeft het paard eene te zeer gevoelige, en in het laafte geval eene te ongevoelige mond. Deze deelen worden niet zelden door het bit gekwetst, en bekomen pynelyke wonden, die hier door te kennen zyn, dat het paard het bit niet aanneemen wil, en by de minfte werking van hetzelve, met den kop fchut en ook wel ftygert, en den wil des ruiters niet volgt. Men overtuigd zich hier beter van door de verwonde lagen, indien men ze met den vinger aanraakt, wanneer men alsdan dikwyls op de ontbloote botte voelt. De befchadiging der lagen is gewoonlyk by een gepaste behandeling niet gevaarlyk, en de genezing niet zelden langwylig: vooral moet men de paarden voor de volkomen genezing geen bit in den mond doen.

DE HONGER-TEPELS zyn twee kleine tepels, die zich onder de tong, eenige vingersbreedt boven de voortanden bevinden. Voorheen fneedt men dezelve weg in de verbeelding dat zy in het drinken hinderde. Eenige nieuwe fchryvers pryzen deze operatie te onregt aan. Deze teepels hebben kleine openingen, die met klieren, welke fpoeg afzonderen, in verbinding ftaan.

HET VERHEMELTE vertoond meerdere voorens die in het dwars lopen; hier wordt fomt. ds met de

punt van een' hartshoorn of met een vlym bloed gelaten; maar deze operatie met de vlym is zeer gevaarlyk, dewyl daardoor ligt eene van de slagaderen afgesneden kan worden, die aan beide zyden aflopen en hierdoor eene doodelyke uitbloeding ontstaan kan.

By jonge paarden staat het gehemelte achter de voortanden in de voorkaak gewoonlyk hoger als de tanden. Ingeval jonge paarden niet goed vreten, het zy dat ze door verwisseling van kiezen of door een slechte verteering van het voeder daarvan afgehouden worden, nemen de Smits dadelyk hunnen toevlucht tot het terugbranden van het tandvleesch: deze operatie is te verwerpen en van geen nut. De vooren aan het gehemelte verfstrekken om te beletten dat het voeder onder het vreten niet afglydt.

DE MOND moet by een gezond paard van binnen eene frische koleur en matige warmte hebben, en behoorlyk vochtig zyn. Onder het werken moet het paard met het gebit spelen en behoorlyk schuimbekken. Eene onbeweeglykheid van de achterkaak, en alzoo onvermogene mond niet behoorlyk te kunnen openen, is een teeken van een gevaarlyke ziekte, die onder den naam van *klem* of *hartziekte* bekend is.

DE KIN OF BAARD is de ronde verhevenheid, die zich boven de achterlip bevindt, en met eenige lange styve haaren bezet is, die, om het aanzien van het paard te verfraien, met een schar afgeknipt moet worden.

DE KINKETTING-LAGE is die verdieping, welke zich boven de kin bevindt: zy moet matig rond, niet gezwollen en niet pynelyn zyn, als de kinketting hare behoorlyke werking daarop zal doen.

HET KANAAL is de ruimte die de achterkaaken tusfchen zich vormt, en verfstrekt zich van de kinkettinglage tot aan de keel: hy moet in zyn bovendeel behoorlyk wydt zyn, zoodat het paard zich genoeg bybrengne en goed toomen kan zonder de luchtpyp te drukken of te benauwen, en zonder de respiratie daardoor belemmert wordt. Het kanaal moet behoorlyk verdiept

en hol zyn, en geene knobbels of verharde klieren bevatten, die naar de omstandigheden en naar hare natuur den droes, eene zware verkoudheid, den worm of den kwaden droes te kennen geven.

DE AGTERKAAK moet niet te sterk en in hare buiging niet te hoekig zyn, anders verkrygt het paard daardoor een te dik en te zwaar hoofd, en kan zich niet goed tomen. Een paard toomd zich goed, als het hoofd, by eene behoorlyk opstygende hals byna in een loodregte houding komt, zonder dat hetzelfde daardoor gegeneerd is. Is de ronding van de kaak te sterk, zoo drukken deze, als het paard het hoofd bybrengt, de groote oorklieren of vyvers leelyk uit; en nog moeilijker wordt het om een paard in eene schoone houding te brengen als het een korte dikke hals heeft, en daarby nog laag uit de borst tuschen de schouders uitkomt.

Op den rand van de kaak over de kinketting-lagen ziet men somtyds overbenen, die, naar hare groote, dit deel min of meer verstellen, maar de paarden niet nadeelig zyn, en door eene operatie zeker weggenomen kunnen worden: ook vindt zich hier somwylen een tandfistel.

ALGEMEENE BETRACHTING VAN HET HOOFD

Het hoofd des paards moet uit gezonde deelen te zamengesteld zyn, die met het geheele ligchaam in eene goede evenredigheid staan: het moet droog en mager zyn, en een naar onder smal en spits toelopende neus en een goed geopend kanaal hebben. Ook moet het, in opzicht zyner groote, met het geheel overeenkomen, en op eene vrye en schone wyze met den hals verbonden zyn. Achter de ronding van de kaak, daar, waar de groote oorklier of vyver geplaatst is, moet zich eene verdieping vertoonen, zoodat 't paard het

hoofd goed plaatsfen kan zonder bovengenoemde klier te drukken of naar buiten te persen. De groote zware hoofden bezwaren de voorhand, en zyn uit dien hoofden beter voor trek-als voor rypaarden; en, als zy daarby vet en vleefig zyn, zeer tot oogziectens genegen. Men heeft de hoofden naar haare gedaante verschillende namen gegeven; dezelve zyn:

HET PLATTE HOOFD. By deze is het onderste gedeelte van het voorhoofd breed en met het bovendeel der neus plat: dit hoofd is gewoonlyk met dikke kaken vergezeld.

HET REGTE HOOFD noemd men het geen, als het onderste gedeelte van het voorhoofd iets verwulf is, en van het toupet tot aan de neusgaten naar beneden maar eene zeer geringe buiging heeft.

HET RAMSHOOFD is van het toupet tot aan de punt van de neus sterk naar buiten gebogen; maar is de neus alleen krom gelyk het kromme hoofd van een fchaap, zoo noemd men het een *Schapenhoofd* of *halve Ramfkop*.

DE VARKENS- OF SNOEKSKOP is misvormig wegens zyne leelyke ingedrukte gedaante van voren, en groote achterkaken waarmede deze hoofden altyd vergezeld zyn; en lydt uit dien hoofden geen goede tooming.

EEN KORT DIK HOOFD noemd men een *bulle-kop* als zy om den mond zeer dik is, en de oogen diep in hare holtens leggen.

EEN HOOFD DAT LANG EN MAGER IS, met een nauw kanaal, waarop het vel als gelymt legt, noemd men een *Oud Hoofd*.

De fmaak wegens de fchone gedaante van de paardenhoofden is verschillende. Zoo algemeen de ramf-kop bemind was voorheen, zoo is nu by kenners, het regte hoofd voor rypaarden, en dezulken, die sterk rennen moeten, uit die oorzaak, wyl de laafte een vryere respiratie als de eerfte hebben, meer geacht.

Het zoogenaamde regte hoofd ftaat niet alleen fchoon, maar geeft ook, zoo als de fchapekop, een goe-

de tooming en aangename leiding, zoo als de kenners by rypaarden, in opzicht der houding en schone gedaante des hoofds, zien; echter zal den kenner toch niet gelyk de onkundigen, een zwak en slegt paard, blood wegens een fraai hoofd, aan een vermogend paard, dat een minder schoonhoofd heeft, voortrekken. Den kenner onderscheidt zich daardoor in zulke gevallen van den onkundigen, dewyl de eerste nauwkeurig acht slaat op de wezentlyke deelen van een paard en op den dienst waartoe het gebruikt zal worden; terwyl de anderen alleen oppervlakkig oordeelt en zich door schoone maar minder wezentlyke deelen voor het paard innemen laat.

VAN DEN HALS.

De hals versterkt zich van de schoft, de schouders en de borst, tot aan het hoofd: hy heeft zeven in een rei geplaatste wervelbenen tot zyne vorming, die met dikke spieren belegt zyn, en waaraan zich een sterke nekband bevindt, die den hals naar boven gespannen houdt, en de optrek-spiereu ondersteund. Men heeft aan den hals, den kam, de beide zyden en de luchtpyp, op te merken. De kam is den bovenrand van den hals, waarop zich de maanen bevinden. Deze zyn de paarden tot beschuting en versfraaijing gegeven. Zy moeten tamelyk veel zyn als de schoonheid van een paard volkomen zyn zal. Zyn dezelve te dik zoo kan men ze door het uittrekken verschoneren. Getygerde paarden, of dezulke die daarvan afkomstig zyn, hebben doorgaans slechte maanen. Hengsten hebben dikker maanen als ruins of merries. Fyne paarden van edel rasch hebben fynere maanen als die van gemeenen aard. Paarden die geheel aan de natuur overgelaten worden hebben niet zelden strikvormige verwarringen in de maanen, waarvan gemeene menichen bygelovige dingen vertellen. De beide zydenvlaktens van den hals

worden door de regter en linker onderscheiden. Zy stoten boven aan de kam, en zyn onder door een merkelyke vooren van de luchtpyp afgezonderd. De gtoote *oorklieren* of *vypers* genoemd, bevinden zich op de zyden van den hals, achter de kaken: zy moeten verdiept leggen als dit deel schoon zyn zal. Onwetende Paarden - Artzen maken by kolyke eene operatie aan deze klier, die in het knypen, kloppen en opensnyden van het vel bestaat, waaruit zy alsdan een paar korrels van de klier uitdrukken of uittrekken, die somtyds kwade spoegfistels veroorzaken. By hoofdziectens, als: kolder, vallende ziekzens, en trage droezen, worden dikwyls boven aan den hals drachten gestoken, die men, na tyd levens, aan de naaden kennen kan.

In de vooren, die de zydenvlaktens van den hals en de luchtpyp separeren, legt de halsader, die ook van veelen de longader genoemd wordt, waaruit men gewoonlyk bloed laat.

Ronde, flappe en weeke knobbels, zonder pyn, zyn onschadelyk en gevolgen van het aderlaten; maar als een hard lang gezwel over eene opening zich ver-toond, en een' dunnen etter geeft, zoo is dit een teeken van een ader - fistel.

De luchtpyp maakt het onderdeel van den hals uit; het bovenste deel wordt gewoonlyk de *keel* genoemd.

Een welgemaakte hals verfraaid niet alleen het paard, maar heeft ook eenen gewigtigen invloed op den dienst van hetzelve. Een schoonen hals moet in goede proportie met de overige deelen staan: hy moet van de schoft en de borst goed in de hoogte steigen, en zich in zyn bovendeel schoon krommen, een scherpe dunne kam hebben, en zich op eene fraaije en vrye wyze met het hoofd verbinden. Over het algemeen hebben hengsten dikkere halzen als ruins en merries; zoo als magere paarden, wegens gebrek aan kamvet, altyd smalle halzen hebben.

ZWANEHALZEN noemd men dezulke die zeer

met korte haaren bezet zyn. Van de zyde befchouwd moet zy breedt zyn, en tufchen de pyp en den fpanband, als ook tufchen deze en de buigpees, door twee vooren duidelyk gefcheiden zyn.

Vertoont zich de pyp van de zyde fmal, en leggen de peezen onder de kniebuigingen te digt aan dezelve, of is de pyp aan haar boveinde als teruggebogen, gelyk als by het rundvee, zoo is het paard in zynen gang onzeker en zwak. Men zegt aldan, het paard heeft

Kalfsbeenen.

BEHANGE PAARDEN noemd men dezulke, die langs de buigpees, het kootengewrigt, en de koot, met lange grove haaren voorzien zyn. Zy zyn veel genegen tot gezwolle benen, mok en gallen, die by eenige paarden vroeger of later aan dit deel uitkomen, en zyn van twederlei gedaante. Die zich tufchen de pyp en de fpanpees vertoonen zyn rond; die tufchen de fpanpees en de buigpees zyn langwerpig van gedaante. De eerfte fpruiten voort uit een verflapt lidkapsel, en onthouden lit-water, en de andere in eene verflapping en verwydering van de kokers der buigpees; en onthouden eene verzameling van vogt dat zich in de kooker bevindt. De grote of meer of mindere beduiding dezer gallen, hangt van den ouderdom en den prys des paards af. Vindt men ze by jonge paarden die nog niet gewerkt hebben, zoo zyn dezelve gevaarlyker als by bejaarde paarden die reeds veel gewerkt hebben: by de laarfte behoeft men zich weinig daaraan te ftoeren, dewyl dezelve zich zelden enflameeren of mankheid veroorzaken. Alle gallen worden kleinder in den winter; zoo ook als de paarden rust hebben en matig gevoedt worden. In de zomer worden zy grooter, als ook door fterk werken of by veel rust, veel flap nat en waterachtig voedsel.

OVERBEENEN OF SCHIFFELBEENEN beftaan in langwerpige beenachtige verhevenheden tufchen de pyp en de grifbenen; zy ontftaan door een geweld van de kniebenen op de grifbenen, waar door vaten ver-

fcheurd worden die beenfappen onthouden, welke zich in het celweeffel verzamelen en zich verbeneren. Ook kunnen zy ontftaan door het aanflaan met den anderen voet aan dit deel. Gewoonlyk ziet men ze aan de binnenzijde komen; doch fomtyds ook aan de buitenzijden.

De fchiffelbenen zyn niet gevaarlyk, wyl zy zelden mankheid veroorzaken; maar als zy groot zyn misftaan ze. Deze beenuitgroeiingen worden allengkens kleinder, en vergaan met de toenemende jaren van het paard geheel.

DE PEESKLAP bestaat in een pynelyk gezwel in de buigpees, by hard rennen of fpringen veroorzaakt; of zoo het paard zich tegen de pees flaat, het zy met de voor- of agtervoet. Ook gebeurt het fomtyds, dat zich eene ziektestof op de pees werpt, als na heevige inflamatie in de longen, die zich als een peesklap vertoont. Na de geneezing van de peesklap voelt men nog altyd een dikte in de pees: zulke paarden zyn niet gefchikt tot snel lopen, fpringen, of zwaar werken, wyl alsdan, wanneer dit gebrek plaats heeft, de paarden ligt lam worden.

HET KOOTGEWRIGT OF DE KOGEL bevindt zich tufchen de pyp en de koot, en bestaat in het onderende van de pyp en het bovende van het kootbeen en de gelykbenen. De laafte zyn agter het kootengewrigt geplaatst, waarop de buigpees heen en weër glydt als op een katrol. Het kootengewrigt moet maar weinig dikker zyn als de pyp, en een droog en mager aanzien hebben: is het dik en van voren beurzig, zoo is zulks een teeken van zwaar werken of zwakte.

Men zegt dat het paard zich ftrykt, zoo hetzelve zich met de eene voorvoet aan het kootengewrigt van het anderbeen flaat en verwondt. Dit gebrek is naar de omftandigheden min of meer beduidend.

DE VETLOKKEN noemd men de lange haren achter aan het kootengewrigt of kogel. By fyne paarden zyn dezelve maar klein en kort; doch by gemeene zyn deze haren lang en menigvuldig. Kaale plekken tufchen deze haren zyn overblyffels van mok. Mid- den in de vetlok bevindt zich een hoornachtig lig- chaam, dat men de *sporn* noemd. By paarden die over

koot zyn, maakt men hier fomtyds éene operatie, onder de naam van *zwimblazen snyden* bekend, en daar als een dracht werkt. Veele menschen zyn van meening dat de paarden door deze operatie het vermogen om te kunnen zwemmen verliezen.

DE KOOT bestaat in een been van dezefde naam, en bevindt zich tusschen het kootengewrigt en de kroon. Eene krachtvolle koot moet niet lang, en, van voren aangezien, breeder als de pyp zyn; maar by paarden van edel bloed moet men zich niet aan wat lange kooten stooren. Zy zyn daar als een teeken van edelen afkomst aan te merken; maar zy moeten geen te sterke hoeken in het kootengewrigt hebben. Lange kooten gaan meestendeels met een' te sterken hoek in het kootengewrigt vergezeld, en zyn, zoo als ook te fyne en aan weërszyden als uitgesneedene kooten, voor zwak te houden.

Eene schoone en kragtvolle koot bestaat in eene gezonde en matige buiging in het kootengewrigt. By een paard van matige groote moet het kootengewrigt aan zyn voorste deel omtrend drie vingers breedt achter de kroon terug staan. Is deze hoek te recht, zoo is het paard tot ryden niet geschikt, dewyl het daardoor eenen onzekeren en onaangenaamen gang verkrygt. Vindt er in het geheel geen hoek in de koot plaats, zoo noemd men zulk een paard *steltvoetig*. Het te regt staan in de koot is een aangeboren gebrek of een gevolg van te sterken arbeid.

Van de paarden, die eene te sterke buiging in het kootengewrigt hebben, zegt men dat zy doortrapen; en is dit gebrek groot, zoo dat de vetlokken op den grond stoten, zoo noemd men het *berenvoetig*.

By de veulens en jonge paarden die te regt in het kootengewrigt staan, neemt dit gebrek toe met de jaren: daar en tegen kan men, als jonge en flappe veulens sterk doortrapen, met regt hopen dat zich de buiging in het kootengewrigt in dezelfde mate verbeterd, als het paard in kracht toeneemd. Het overhoef of

overbeen heeft zyne zitplaats op het gewrigt van de koot, met het kroonbeen. Deze beenziekte openbaard zich door eene onnatuurlyke verhevenheid, en veroorzaakt niet zelden mankheid. Zy is naar de groote, den ouderdom van het paard, den dienst en den prys van hetzelfde, meer of min te haten.

DE MOK komt aan het achterdeel van de koot voor, en is te kennen aan het waterachtige en stinkende uitvloesfel. Is de mok boosaardig, ingeworteld en oud, zoo groeien er niet zelden roodbruinen en blauwachtige vochtvratte uit, waarvan de genezing onzeker en moeiljelyk is.

DE KROON bestaat in het kroonbeen en maakt de vingerbreete verhevenheid boven de hoef uit. Kroontredingen zyn verwondingen, die zich het paard zelfs met de andere nevenzydige voet veroorzaakt, of verkrygt door trappen van andere paarden. Treding, die voor op de kroon plaats heeft, is zeer gevaarlyk als dezelve door de vleesch-kroon gaat tot in de uitstrekpees, of wel in het lid gedrongen is. De kroon-fistel, die door de uiterlyke verwonding, of door wonden die door innerlyke oorzaken ontstaan, voorkomt, vertoont zich op de zyde van de kroon. Men kent ze aan een gezwel die uit een of twee gaten een' stinkenden etter geeft.

DE EGELVOET laat zich kennen door een ruw vel, dat met weinige strobbelige haren bezet is. Het strekt zich somtyds tot het kootengewrigt uit, en is gewoonlyk een gevolg van mok; zulks is ongeneesbaar.

DE BALLEN OF VERSEN zyn de beide ronde verhevenheden, die zich achter de kroon over den straal bevinden. Somtyds worden de verzen der voorvoeten verwondt door het aanslaan der achtervoeten, dat men inslaan noemd. Dit gebrek is naar de omstandigheid meer of min beduidend. By jonge paarden verbeterd zich dit gebrek met het toenemen der krachten.

DE HOEF bevat het hoefbeen, het lidbeen en

het ondereinde van het kroonbeen, en bestaat uit de hoornwand, hoornzool en den straal.

DE HOORNWAND is het eenigste van deze deelen, dat by een staand paard te zien is: zy wordt verdeelt in de teen, kwartieren, en drachten. De hoornwand geeft eene volkome gezonde natuur te kennen als zy glad is, en geene ringen in gedaante van hoepels vertoond, en daarby het aanzien heeft als of dezelve met een dof vernist overtrokken is.

De hoornwand moet behoorlyk dik, taai, en elastiek zyn, en niets sprokkeligs hebben. De ringelhoef is aan eenige dwars om de hoef loopende ringen te kennen, die reeds meermalen geënlameerd geweest is. Paardenkoopers laten de verhevenheid afraspen, en zoeken daardoor deze gebrekkige hoef te verbergen; maar daar de rasp niet in de verdiepingen van de ringen kan geraken, zoo is hier altyd hare geschapenheid aan te kennen.

DE KWARTIERVOET is eene in de lengte loopende spleet in den hoornwand, die zich gewoonlyk aan het binnen - kwartier bevindt: hy veroorzaakt somtyds mankheid. Paardenkoopers vullen deze spleet niet zelden met eene hoefgelykende gekleurde smeer toe, of laten het paard, vóór dat zy het ter monstering vertoonen, door den drek loopen. Paarden met lange zwakke drachten zyn het meest aan kwartiervoeten onderhevig.

DE OSSENKLAUW is ook een spleet in de hoorn voor in de teenwand: dit gebrek wordt zelden gevonden en is gewoonlyk een natuurlyk gebrek. De hoornkloof is een in het dwarslopende kloof in de hoornwand, hetgeen een gevolg van verwonding in de kroon is, met den hoornwand naar beneden groeit en zich verliest.

DE HOORNZOOI moet, naar maate zy de straal nadert, in de hoogte stygen om de hoef eene volmaakte gedaante te geven. Is de zool maar weinig verdiept of geheel plat, zoo noemd men het een *platvoet*; maar

is zy uitgebogen, en hoger als den hoorenwand, zoo is het een *volvoet*.

DE STEENGALLEN hebben hare zitplaats achter in de hoeken van de zool, tusfchen de hoornwand en de hoekfchraag. Men bemerkt ze aan roode of geele plekken, die zich daar, by het uitwerken vanden hoof, vertoonen; men vindt ze het meest by drooge-, halve- en geheelenauwhoeven, en worden niet zelden door een te nauw beflag veroorzaakt. Op harden grond of fteenen gaan zulke paarden dikwyls pynelyk.

ZOOLEN-PLEKKEN zyn door roode of blauwe plekken in de hoornzool te kennen, die men by het uitwerken van den voet ontdekt. Zulke paarden gaan fomtyds zeer pynlyk daar van.

DE STRAAL vertoond zich in de gedaante van een keil in het midden van de hoornzool. Zy is in haar achterdeel gefpleten; uit dien hoofden heeft men hun ook den naam van *vorke* gegeven: zy moet niets gebrokens vertoonen, matig groot, en regt vast en elastiek zyn. In gezonde en natuurlyke ftaat, als het paard niet beflagen is, raakt dezelve met zyn dikke achterdeel den grond.

DE VERZWERING DER STRAAL OF STINKENDE STRAALEN vertoond zich door een stinkend zwart - grauw uitvloeifel, dat uit de spleet van de ftraal of uit de verdiepingen aan weërszyde van denzelven voorkomen, en is fomtyds moeielyk om te genezen.

DE KANKER is een inwreetend uiterst boosaardig gezweer onder in den voet, dat met een leelyke ftank vergezeld is. Zy grypt altyd meer en meer om zich, en neemt eindelyk den geheelen hoof weg: dit gebrek is gewoonlyk ongeneesbaar.

DE HOEF moet, in aanzien zyner groote, tot het geheel gebouw van het paard pafend zyn, en den wand, naar mate zy naar beneden gaat, zich matig van elkander verwyderen, zoo, dat de hoof naar beneden in breedte toeneemt. Daarby moeten de drachten niet te hoog noch te laag zyn: de hoornpypjes van den wand

möeten, by eene schoone gedaante van de hoef, de richting eener goed gerichte koot in het afloopen volgen.

PLATHOEF noemd men dezulke by welke de wanden in het afloopen zich te veel van malkanderen verwyderen, de voet onder in zynen omvang te groot en te rond, de wand voor aan de teenen meerendeels als wat ingedrukt, de zool geheel plat, en de straal dik en vet is. Deze hoeven zyn paarden die in lage landen gefokt, en dezulke die van deze paarden afkomstig zyn, eigen: zy zyn niet deugzaam en hebben eene natuurlyke aanlagen tot volvoeten.

DE VOLHOEF vertoont zich uiterlyk als een plathoef; maar de wand is ongelyk en vol ringen, en de zool verheven, en staat over den wand uit. De volvoet is een' ziekelyken voet: paarden met diergelyke voeten zyn niet tot ryden en last dragen geschikt; maar alleen tot langzaam werk, op weeken en gelyken grond te gebruiken.

DE PLAT-EN VOLVOET zoeken Paardenkoopers daar door te verbergen, dat zy zulke paarden met yzer laten beslaan, die aan haare buitenranden veel dikker dan aan haare binnenranden zyn, waardoor de voet een hol aanzien bekomt.

DE EZELSHOEF is zeer smal; zyne wanden buigen zich in het afloopen maar weinig naar buiten. Deze hoeven vindt men by fyne paarden met drooge magere beenen, die in warme drooge landen gefokt, of ook die daarvan afkomstig zyn. Deze hoeven inclineren tot uitdrogen en worden ligt nauwhoefig, bekomen ligt steengallen, kwartiervoeten en stinkstraalen.

DE NAUWHOEF is aan de drachten te samengetrokken, zoodat hy aan dit deel smaller is dan aan de kroon. Somtyds is de binnenwand maar alleen ingetrokken; alsdan noemd men hem *een halve nauwhoef*: zy ontstaat door aangebooren neiging; maar wordt ook somtyds door slecht beslag en te sterk uitdroogen van de voeten begunstig. Paarden met diergelyke voe-

ten gaan gewoonlyk op harden grond pynelyk. De koleur van den hoof regelt zich naar die van het overvlies. Er zyn zwarte, grauwe, witte en gestreepte hoeven. De deugd van dezelve laat zich niet naar hare koleur beoordeelen, maar alleen eene nauwkeurige bezigtiging en beoordeeling naar hare natuur en eigenschap bestemmen. De goed geëvenredigten en schoonen hoof moet noodzakelyk ook in eene regte rigting onder het been staan, als de zwaarte van het ligchaam gelyk van hem ondersteund en gedragen zal worden, en geene misvorming plaats, en een' zekeren gang hebben zal.

Het paard staat gelyk een dansmeester zegt men, zoo de teenen naar buiten staan: het tegenovergesteld gebrek noemd men *teentrappers*, en is veel beduidender dan het eerste, dat wel een paard misteld, doch geen nadeel aan de zekerheid zyner gang doet, zoo dat gebrek niet te sterk is; daar het tweede, de teentrappers, onzeker en struikelende gaan, zoo zyn zulke paarden zeer aan boeglammigheden onderworpen.

ONDERZOEKING VAN DE DEELLEN DIE HET LYF TE SAMEN STELLEN IN OPZIGT HARER SCHOON- HEID EN GEBREKEN.

In het algemeen begrypt men onder den rug de ruimte van de schoft tot aan het kruis; maar Paardenkenners verstaan onder den rug eigentlyk het deel dat zich tusschen de schoft en de lendene bevindt, daar waar het zadel te leggen komt. Hy strekt zich aan beide zyden van den rugstreng tot op de ribben een handbreedt uit.

DE RUG bestaat in een ry van beenderen die men *wervelbeenderen* noemd, welke op eene kunstige wyze

te samengevoegd en door sterke banden en spieren onder elkander verbonden zyn. Aan de beide zyden dezer wervelbeenderen vereenigen zich de ribbens met dezelve. De rug moet eene regte rigting hebben als hy schoon en krachtig zyn zal. *Zadelruggig* noemd men een paard met een' ingebogen rug. De hals verkrygt door deze gebrekkige bouwaard een fraai en schoon aanzien; maar daar een zulken rug geen kracht voorspeld, zoo worden zy van kenners niet bemindt.

Zadelruggige paarden schikken zich niet tot sterken dienst; maar wegens haare schoone voorhand en buigsame ruggens zyn zy goed tot een langzame en niet straffen dienst. Voornamelyk zyn dezelve geschikt voor oude menschen en bange ruiters.

DE INGEBOGE RUG ontstaat, of door een vroeg ryden en lastdragen, of dezelve is van natuur.

Overigens moet ik nog aanmerken dat de rug doorzakt by merries die dikwyls geveulend hebben; en by oude paarden verslimmert dit gebrek meêr en meêr by klimmende jaren. By paarden die een langen en zwakken rug hebben ontstaat en verslimmerd dit gebrek door veel hooi te vreeten.

DE LENGTE VAN-DEN RUG moet in eene behoorlyke proportie met de andere deelen tot het geheel staan. Elke afwyking van deze maakt het paard tot de een' of anderen dienst meêr of min ongeschikt. Een' te langen rug is te buigzaam om lasten te dragen, en permitteerd geene korte en schielijke wendingen.

EEN TE KORTE RUG is styf en heeft te weinig elastike buiging; en daar dezelve gelegenheid geeft tot inslaan, zoo kiest men zulke paarden niet tot ry-paarden, maar wegens hare styven rug kunnen het goede pakpaarden zyn.

De rug wordt ook somtyds door het zadel gedrukt, daar, waar dezelve zich eindigt: daar deze drukking gewoonlyk eene verzameling van water onthoudt, zoo gaat het met de geneezing wat langzaam.

VAN DE LENDEN.

De lenden strekken zich uit van den rug tot aan het kruis, en hebben zes lenden-wervelbeenderen, die konstig te samengevoegd en door sterke banden voor verplaatsing verzekerd zyn: zy moeten langs beide zyden, als een teeken van kracht, gewelft zyn, eene matige lengte en regte rigting hebben. Is een paard te kort in de lenden zoo misstaat dat gebrek even als by een' te langen rug. In het laatste geval bevinden zich de heupen wydt van de laatste ribben; uit dienhoofden zyn dan de flanken niet gevuld en fraai, maar verdiept. Men noemd zulke paarden *lang-geribte*, zoo als men zulke *kort-geribte gestotene* noemd by welke de heupen kort by de laatste ribben zitten en de flanken mooi gevuld zyn.

LANG-GERIBTE PAARDEN zyn weinig in tel; maar de *kort-geribte gestotene paarden* zyn algemeen als paarden die zich goed voeren en goed uithouden kunnen, bekend.

KAMEELS-, KARPERS- OF EZELS-RUG, zegt men als de lenden met een gedeelte der rug opwaards gebogen zyn. Deze ontstaan gewoonlyk uit de natuur; maar kan ook daaruit ontstaan, dat het paard vroegtydig tot zwaar trekken gebruikt is.

Diergelyke paarden met een krommen rug zyn zeer geschikt tot pakpaarden, dewyl een' in de hoogte staanden rug den last goed weêrstaan kan. Magere en voor het kruis ingedrukte lenden zyn als een teeken van zwakheid aan te zien.

VAN DE RIBBEN.

De ribben maken de zydedeelen van de borst uit.

Zy stoten boven aan den rug, onder aan de borst en de buik, voor aan de schouders en de boeg, en achter aan de flanken en weeken: zy moeten sterk naar buiten gebogen zyn als ze een schoon tonvormig lyf maken zullen.

PLATGERIBTE PAARDEN noemt men diegene, by welke de ribbe niet rond gebogen, maar als plat gedraaid zyn. De platte bouw der ribben, veroorzaakt een leelyk lyf en geeft gelegenheid tot een dikken hangenden buik; ook heeft deze leelyke bouwaard meer of min kwaden invloed op de borst naar mate hy in groote of mindere mate is.

Brandvlekken ziet men veel op de ribben. Het zyn meêr of minder hardere plekken in de huid, die van het zadel of van de tuigen veroorzaakt worden: zy bestaan in een afsterving van een gedeelte van het vel, waarvan de aflossing en geneezing dan kort of langzaam geschiedt. Witte plekken ondet het zadel ontstaan door het branden van 't zadel als dezelve niet gelyk draagt.

VAN DE FLANKEN.

De flanken bevinden zich onder de lenden, en strekken zich van de laatste ribben tot aan de heupen uit, en gaan naar beneden tot aan den buik. Het onderste deel noemd men gewoonlyk *de weeken*: zy moeten niet te breed en schoon uitgevuld zyn, wyl het anders misstaat. Op de beweging der flanken heeft men by de inspectie van een paard veel te letten, zoowel in staat van rust, als ook voornamelyk als het paard gelopen heeft. Hoe minder zich de flanken in het laatste geval bewegen, zooveel te beter kan men de borst houden. Trekt zich het bovendeel van dezelve by de inaseming op, en zet 't zich by de uitaseming sterk naar buiten, zoo is het een zeker teeken van dampigheid als het paard buitendien niet ziek is.

De flanke- of weeke- breuken vertoonen zich achter de knorbeenderen voor de laatste ribbe. Men ziet ze in de groote van een hazelnoot, tot de groote van een kinder- hoofd, en onhoudt meestendeels lucht in zich, maar somtyds ook gedarmte: zy zyn ongeneesbaar, en in het eerste geval van geen gevaar als dat het leelyk staat; maar in het laatste geval zyn ze van meer beteekenis. Aan de binnenzijde van de weeken wordt somtyds door onwetende Paarden- Artzen eene operatie gemaakt, die onder den naam van *lostrekken* bekend is, als de paarden of veulens mager zyn en het vel vast op de ribben legt. Deze operatie bestaat in eene geweldige verscheuring van peesachtige deelen, en kan in zulk een geval van geen nut zyn, dat elk gezond verstand ligt kan begrypen.

VAN DEN BUIK.

De buik strekt zich naar voren tot aan de borst uit, op de zyde tot aan de ribben en weeken, en naar achteren tot tusfchen de achterbeenen: hy heeft een' grooten invloed op de schoonheid en waardy van een paard, en geeft gelykertyd, door zyne gedaante en beweging, de gezondheid en temperament van het paard te kennen.

Een' schoonen buik moet rond en matig sterk zyn; men vindt ze niet anders als by goed geribte paarden met een' regten rug. Het verdient aangemerkt te worden dat hengften en ruins een' rankeren of dunneren buik dan merries hebben.

OPGESCHORT OF GEFLANKEERD noemd men die paarden, by wien den buik, naar de weeken toe, sterk opgetrokken is. De ervaring leerd, dat zulke paarden zeer heet zyn, by het werken slecht vreeten en niet duurzaam zyn. Somtyds zyn paarden wegens eene gebrekkige borst of pyn in een ander deel

opgetrokken in den buik. Paarden die gellankeerd zyn deugen niet voor rypaarden wegens hare driftigheid, en wyl het zadel er niet vast op legt, maar altyd naar achteren glydt.

EEN KOEI- OF HANGBUIK noemt men die gene welke gelyk als het rundvee te sterk naar beneden hangt: deze leelyke buik is gewoonlyk zulke merries eigen die dikwyls geveulend hebben, en geeft een' verflapten toestand van de buikspieren te kennen. Paarden met een' ingevallen rug hebben meer genegenheid tot een' koeibuik als die met een' regten rug. De hooibuik ontstaat als het paard te veel hooi vreet: men kendt ze daaraan als hy op de zyde sterk uitgezet is. Een' diergelyken buik kan door vermindering van hooi, meer beweging, en matige afkorting van water, in eene betere gedaante gebragt worden.

DE DIKKE BUIKEN, die voornamelyk in de weeken sterk uitslaan, verdienen eenige oplettenheid by merries of zy mogelyk drachtig zyn. Het eenigste zekere teeken van drachtigheid, is de beweging van het veulen, die men onder aan den buik bespeurd, zoo de merrie sterk gereden is of koud water gedronken heeft; maar de beweging van het veulen laat zich niet voelen voor dat de merrie op de helfte van haar dracht is, omtrent in de zesde maand van de bevruchting.

Paarden met dikke buiken zyn tot geen en snellen dienst te gebruiken; maar zy zyn traag en onhebbelyk.

NAVELBREUKEN ontstaan aan de navel, zoo als de zydebreuken onder de knorbeenderen van de ribben; beide zyn somtyds klein en somtyds groot. Zyn ze klein, zoo onthouden dezelve lucht; doch zoo zy groot zyn, een deel darmen; zy zyn in zoo verre niet nadeelig, als dat zy misstaan. De navelbreuken kan men door eene operatie grondig genezen.

In het onderste gedeelte ontstaat somtyds een koud gezwel, dat gewoonlyk van gene kwade gevolgen is. Zoowel tegen deze als andere ziekten worden in het midden van den buik drachten gestoken.

By gezonde paarden moet aan den buik, in staat van rust, maar eene geringe beweging waar te nemen zyn. Trekt het paard sterk met de buik, en vertoont zich by een' opgetrokken buik eene diepte onder de ribben, zoo is het een teeken dat het paard koorts heeft, of dat de borst ziekelyk is. Geschiedt de ademhaling op de wys, dat het paard op eens, en met een sterk te samenvallen van den buik uitafemd, daarby vrolyk is en goeden eetlust heeft, zoo kan men zulks als een teeken van dampigheid aanmerken.

VAN DE KOOKER.

De kooker moet by hengsten en ruins eene matige groote hebben, en naar boven maar met weinige korte haaren bezet zyn. Paarden die kleine en geheel ruw met haar begroeide kookers hebben, zyn gewoonlyk niet duurzaam, en van slechte natuur: ook moet dit deel niet te groot en te vet zyn, anders heeft hy eene natuurlyke genegenheid tot koude gezwollen. De kooker moet fomtyds van het smeer dat zich daarin verzameld gezuiverd worden. Paarden die niet uithangen, en in de kooker pissen, krygen fomtyds vochtvratte in de kooker door de scherpte van de pis, die alsdan de binnenzijde van de kooker-wond maakt.

VAN DE BEURZEN EN DE BALLEN.

De beurs moet van matige groote zyn en niets gezwolens of verhardes hebben, en in het gaan van het paard zich kreuzelen en in de hoogte trekken. *Klophengst* noemd men een paard dat maar eene bal in de beurs heeft, het zy dat de eene bal in de buikholte gebleven, of dat er maar een door de kastratie is weggenomen: in het laatste

geval ziet men maar eene naad in de beurs; alsdan kan men de andere bal door de kastroering wegnemen, en er een ruin van maaken; maar legt de eene bal nog in de buikholte, zoo kan men zulk een paard niet kastroeren. Diergelyke hengsten plegen gewoonlyk heet naar merries te zyn.

EENE SLAPPE GEZWOLLE EN AFHANGENDE BEURS MET DE BALLEN toondt een zwakte in dit deel aan. Men ziet zulks by hengsten die ziek zyn of eene ziekte gehad hebben, of ook by zulke die te veel gedekt hebben. De beurs-darmbreuk laat zich kennen aan eene bovennatuurlyke dikte over de ballen. Deze aard van breuken zyn niet te geneezen, en klemmen zich eindelyk in, waaraan het paard alsdan creveerd. Kastreed men een hengst met een beurs-darmbreuk, zoo geeft het een ruin met een diergelyke breuk, dewyl de breuk door het kastroeren niet genezen wordt.

Men kend een beurs-darmbreuk by een ruin aan een week gezwel, dat zich in de buikring verliest, en de paarden by het aanraken geen pyn veroorzaakt. De beurs is ook als de kooker aan koude gezwollen onderhevig.

Een beursfistel, die door kastroering veroorzaakt wordt, is aan eene opening in de beurs, waaruit altyd een dun etter vloed, en aan eene verharde streng in dezelve, te kennen. Gewoonlyk ziet men ook aan de binnenzijde van de billen en dyen kale plekken, die door den etter welke uit de beurs loopt veroorzaakt wordt.

VAN HET UYER.

Het uyer met de twee teepels bevindt zich achter op de buik tusschen de billen. Deze deelen moeten matig groot zyn, maar niets verhardts aan zich heb-

ben. Merries die gezuigd hebben zyn grooter van uyer en teepels, als die nog niet gezuigt hebben: ook zyn by de eerste de teepels breder en langer als by de laaften.

BESCHOUWING VAN DE DEELLEN DIE DE
 ACHTERHAND IN ZICH BEVAT, IN
 AANZIEN HARER SCHOONHEID EN
 GEBREKEN.

VAN HET KRUIS.

Het kruis heeft het bekken, het heiligenbeen en eenige van de eerste staart-wervelbeenderen tot grond. Een schoon kruis moet, van de zyde te zien, behoorlyk lang zyn, met de lendenen in eene regte rigting voortloopen, en dan matig naar de staart toe aflopen, zoodat het eene ovale gedaante verkrygt. Van achteren bezien, moet het zich matig breedt en volkomen rond vertonen, en daarby met regte vaste spieren belegd zyn. Een te kort, zoo ook een te lang, en een te smal of te breedt kruis, staat niet goed, en zyn, naar de omftandigheden, meer of min te verwerpen of aan te nemen. Merries hebben in het algemeen meer uitgevulde en breede kruizen als hengften en ruins. Paarden met breede kruizen fchikken zich beter tot trek- als tot rypaarden. Men zegt het paard heeft den verswind, als de spieren aan de eene zyde op het kruis lager dan aan de andere zyde zyn, dat een gevolg van een aanhoudende smart of pyn in het been is; en moet naar de natuur van de kwaal waaruit het ontftaat beoordeeld worden. Van de gedaante der heupen hangt voornamentlyk het fchoone figuur van het kruis, van achteren aangezien, af: zy moeten niet te lang zyn, en by een paard dat matig in het vleesch is, niet

veel uitsteken maar schoon rond, en met de flanken byna gelyk lopende vertoonen. Zyn de heupen te lang, zoo geeft het een leelyk aanzien; en deze misstand wordt slimmer als het paard mager is: ook moeten de beide heupen gelyk hoog staan anders noemt men het paard *onthaupt*. Is de eene heup maar weinig lager dan de anderen, zoo is dit by een paard, hetwelk goed in 't vleesch is, niet te zien, en is in dienst ook van geen nadeel; maar is de eene heup veel lager dan de anderen, zoo staat het niet alleen leelyk, maar de ingedrukte heup veroorzaakt ook eene zwakte in het achterbeen wegens de veranderde legging der spieren.

EEN HANG- OF AFGESLEPE KRUIS noemt men het gene, dat zich, van de zyde aangezien, plat en als afgeslepen vertoont. Deze misstand ontstaat door eene te schuinsche lage aan het bekken, het heiligenbeen en de eerste staart-wervelbeenderen. Paarden met zulke kruizen zyn gewoonlyk zwak; doch somtyds ziet men paarden met zulke kruizen die veel kracht hebben, zoo als men zulks veelyds by de friesche paarden vindt, die tot hard draven gebruikt worden; maar diergelyke paarden schikken zich niet tot englyzeeren.

EZELS- OF VARKENS-KRUIZEN noemt men hetgeen hetwelk in zyne gedaante dat van een ezel of varken gelykt. Zulk een kruis staat niet fraai; maar is somtyds met veel kracht verbonden: zoo als zulke paarden, die in haren bouwwaard veel van een ezel of muilezel hebben, zeer sterk zyn.

EEN GESPLEETE OF DUBBELD KRUIS noemt men hetgene, dat in het midden door een vooren of verdieping in twee gelyke deelen verdeelt wordt. De oorzaak daarvan is, als de beide naar binnen geplaatste punten van het bekken wydt van elkander staan, en het heiligenbeen te laag legt. Paarden met zulke kruizen zyn als rypaarden niet zeer bemind; maar zyn gewoonlyk zeer goede dienstdoende paarden, en worden in het algemeen als zoodanig zeer geacht.

DE KRUISLAMMIGHEID, die hare zitplaats in de lenden heeft, is aan een' onzekeren en wankelenden gang te kennen. Dit gebrek ontstaat uit uiterlyke en innerlyke oorzaken, en behoord mede tot de veel beduidende kwalen dewyl hare geneezing onzeker is.

KAALE PLEKKEN OP HET KRUIS zyn teekens van drachten, of scherpe zalven of sterke olyen, die hier tegen de lammigheid of den zwind geapplied zyn.

VAN DE STAART.

De staart bestaat uit staartwervelbeenderen, die door tuschenleggende knorbeenachtige banden onder elkan- der verbonden zyn. Een welgeplaatste staart moet uit een schoon vol en ovaal kruis voorkomen, en een matige dikke en vaste peen hebben, die veel spanning toont als men dezelve met de hand beweegt; en met veele matig lange haaren bezet zyn.

DIKKE STERK MET HAAR BEGROEIDE STAARTEN zyn paarden van gemeene rasch eigen: die van edele fyne afkomst hebben dunne staarten.

EEN ROTTESTAART noemd men die geen, welke aan zyn bovendeel maar weinig korte haaren heeft: zulk een staart geeft de paarden een lelyk aanzien. Getygerde paarden bekomen meestendeels tegen de paarden-ouderdom rottestaarten. Deze lelyke staarten planten zich gewoonlyk op de nakomelingen voort, hoewel ze niet getygerd zyn. Is het fundament by zulke paarden geplekt, zoo hoeft men niet te twyfelen dat dezelve van tygeriard afkomstig zyn.

Paardenkoopers plegen de rottestaart niet zelden met oly te smeren, onder de verzekering van aante toonen, dat het paard zich de haaren afgewreven heeft; dikwyls is een scherpigheid in het bloed, of onrynigheid in de staart oorzaak dat het paard zich de haaren afwryft;

regt en gestrekt op de achterschenkel staan, vast. Dit gebrek verliest zich gewoonlyk met het toenemen aan krachten.

VAN DE BROEK OF DEY.

De broek of dey bestaat uit het broek- of deybeen, en maakt het deel uit dat zich tusfchen de bil en de waay bevindt. Het broekbeen is van voren naar achteren gelegen, en vereenigd zich boven met het bilbeen en onder met het katrolbeen.

De broek moet aan de buitenzyde sterke dikke uitstaande spieren hebben, en, van de zyden gezien, zich regt breedt vertonen, en zich zoodanig naar achteren rigten dat zy in de waay een goeden hoek maakt. Loopt het broekbeen te veel naar achteren, of is hetzelve te lang, zoo komt de waay te wydt naar achteren; en, daar in dit geval de pyp te wydt onder het lyf gerigt is, zoo ontstaat in de waay een' te sterken hoek, die het paard *sabelbeenen* maakt. Loopt het broek- of deybeen te regt naar beneden, of is het te kort, zoo ontstaat hierdoor een te regten of stompen hoek in de waay, en het paard komt te regt in de waay te staan. Een paard dat dusdanig gebouwd is wordt in de beweging moeijelyk en schikt zich het best tot lastdragen.

VAN DE WAAYEN.

De waay bevindt zich tusfchen de broek of dey en de pyp, en verdient, voornamelyk by rypaarden, eene zorgvuldige betrachting. Diergene welke de geschapenheid van dit gewigtig deel grondelyk wil leeren kennen, om hetzelve juist te beoordeelen, moet zich door aanwyzing en veel oefening zulks verwerven.

De waay bestaat uit zes beenderen, die, daar zy zich aanraken, met knorbeenachtige lidvlaktens voorzien zyn, welke door lidwater bevochtigd worden, en door byzondere en algemeene banden, zoo wel onder zich, als met het boveneinde van de pyp en de beide grifbeenen nauwkeurig te famen gehouden en verbonden worden, zoo dat maar eene foort van elastike beweging tusfchen dezelve kan plaats hebben. De beide grootste van deze zes beenderen zyn de katrollen en het hielbeen. Het ondereinde van het broek- of deybeen maakt met het katrolbeen een wangewrigt, dat eene buiging en uitftrekking in de waay toelaat.

De waay is niet alleen schoon voor het gezicht, als zy met korte, fyne, glimmende haaren bezet, en daarby zoo droog is, dat het een aanzien heeft als of de huid op de beenderen gelymt was, maar men kan zulks ook voor een teeken van vastigheid en kracht aanzien. Dikke, vette waayen zyn teekens van niet veel kracht, en hebben aanleg tot gallen en over het geheel tot waterachtige gezwellen.

De waay moet, van de zyde aangezien, regt breedt zyn, en tusfchen het hiel- en deybeen eene merke-lyke holligheid hebben. De dikke sterke pees, die zich aan de punt van de hiel verbindt, en de *achillespees* genoemd wordt, moet wydt van het deybeen afleggen en een vast aanzien hebben. Is dit deel smal, zoo wordt hetzelfde, niet zelden zonder grond, min geacht, daar het zwakte te kennen geeft. Van achteren aangezien, moet de waay smal zyn, en de verhevenheid aan de buitenzyde moet met die van de binnenzide niet veel verschillen. Eene sterke verhevenheid op de buitenzyde, is, wanneer zy maar aan eene waay plaats heeft, gewoonlyk een gevolg van slaan of stoten, en is in zoover niet nadeelig maar alleen aan het oog misvallig; maar is aan beide de waayen, op gemelde plaats, eene sterke verhevenheid, zoo is dit als een gebrek in zyne natuurlyke bouwwaard aan te zien, dat eene zwakke waay te kennen geeft, die, naar

de ondervinding, eene byzondere aanleg tot haazen- of ree-beenen heeft.

De goede plaatsing der waay hangt voornamelyk van den loop des deybeens en de dey af. Ik herhale nogmaals, dat de waay, van de zyde aangezien, een' goeden hok vormen moet als zy kracht aantonen zal. Van achteren betracht, moeten de waayen eene matige tusfchenruimte laten, en zich naar achteren toe maar een weinig met de hielen naderen. Staan zy met dezelve te dicht te famen, zoo noemd men het *koeihielen*: de andere deelen van het been komen alsdan te wydt uit elkanderen, dewyl zy den loop der waay volgen. Deze misftand veroorzaakt dat de hielen door het misten bevuilt worden; en, als de plaatsing des beens zeer fchuins is, de hielen in het gaan zich wryven. De koeihelige ftand, als die by onze paarden plaats heeft, geeft weinig vermogen te kennen. Staan de hielen te wydt uit elkander, en heeft dit ook met de voeten plaats, zoo heeft zulk een paard een leelyke waggende gang, en verliest daardoor voornamelyk als ry-paarden, aan waardy; maar komen de voeten, by een paard dat wydt in de waayen ftaat, nader by elkander, zoo is de beoordeeling van zulk een paard, voornamelyk naar den graad des misftands te regelen, welke die wydtgestelde waayen veroorzaakt, min of meer toe te geven. De waayen zyn aan veele toevallige gebreken onderworpen, die niet alleen lelyk ftaan, maar veele van dezelve hebben een onmiddelaar nadeel op den dienst van het paard; dierhalve verdient dit deel eene nauwkeurige onderzoeking. Men krygt de gebreken van de waayen uit verfchillende ftandpunten te zien. De fchythak komt, van de zyde aangezien, het meest in het gezigt.

VAN DE SCHYTHAKKEN.

De fchythak bevindt zich op de punt van de hiel,

en is aan een meer of min groot gezwel van koude natuur te kennen. Deze misftand is de paarden niet nadeelig in de beweging en ontftaat door flaan of wryven op de punt van de hiel.

VAN HET KURBE-, HAZE- OF REEBEEN.

Het kurbe-, haze- of reebeen heeft zyn zitplaats aan de buitenzyde van de waay, een fterke handbreedt onder de punt van de hiel, en vertoont zich min of meer groot door eene verhevenheid; dit gebrek wordt veroorzaakt, als het paard te fterk op het achterdeel gezet wordt, waardoor de banden die de beenderen aan den waay vereenigen, geweldig uitgerekte worden, en uit dien hoofden opzwellen. De ervaring leert, dat jonge flappe paarden aan hazen- of reebenen meer onderworpen zyn, als oude en fterke paarden; maar voornamelyk hebben die paarden eene natuurlyke neiging tot dit gebrek, welke fmalle waayen en eene buiging als ingeknikt hebben tufchen de pyp en de waay; als ook dezulke die van natuur met fterke verhevenheden op de buitenzyde der waay voorzien zyn. Paardenkoopers zoeken dit gebrek daardoor te verbergen dat zy de haaren daarop kort fnyden.

Het haze- of reebeen is naar de bouwwaard van den waay, naar de groote van het gebrek, den ouderdom, prys, en den dienst waartoe men het paard gebruiken wil, min of meer beduidend.

VAN DE WAAYGALLEN.

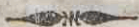
De waaygallen, die, van voren en van achteren aangezien, duidelyk in de oogen vallen, zyn aan eene lang-ronde weeke verhevenheid, die zich in de verdieping tufchen de hiel en het onderende van het

deybeen bevinden, te kennen. Zyn de waaygallen maar aan de eene zyde van de waayen, zoo noemd men ze slechts *waaygallen*; doch zyn ze aan beide zyden, zoo zegt men *doorgaande waaygallen*. By jonge en nog niet uitgegroeide paarden zyn deze gallen, voornamelyk als zy nog niet of ten minsten niet veel gewerkt hebben, zeer te vrezen; maar by paarden van zekere jaren, en die reeds veel gewerkt hebben, zyn de zelve, als zy niet groot en hart zyn, naar bestemming van den dienst waartoe men het paard gebruiken wil, en een' billyken prys te overzien.

DE BOS- BLOEDSPAT OF PENNEGALLEN genoemd, is in zyne natuur een gal die in de buiging van den waay naar binnen onder de zoogenoemde spatader hare ligging heeft. Men krygt dezelve het best te zien als men zich terzyde van het paard doch iets naar voren stelt.

DE BOS- OF BLOEDSPAT ontstaat door een verslapt lidkapsel, dat door het lidwater naar buiten gedrongen en uitgespannen wordt: veroorzaakt zeer zelden lammigheid; maar geeft de waay een leelyk aanzien.

VAN DE RASPE.

De raspe heeft hare zitplaats in de buiging van de waay. Men kent dezelve aan eenige in het dwarslopende striemen, die van haaren ontbloedt en met harde roven bedekt zyn; de haaren staan naast de striemen overeind.

Paarden met behangene of sterk behaarde en vette beenen hebben de meeste neiging tot deze kwaal. By jonge paarden is het een zeer wezentlyk gebrek; maar by oude heeft de raspe als zy zich niet wydt uitbreidt, en niet pynelyk is, weinig te beduiden.

DE SPAT heeft hare zitplaats op de binnenzijde van de waay, op den rand van de pyp en de kleine beenen van de waay. Als men een paard, in opzicht

des spats, nauwkeurig onderzoeken wil, zoo moet men het paard op een' gelyken grond, en gelyk met de achterbeenen stellen, de staart opbinden of op de zyde laten houden, en zich alsdan een of twee passen opzyde neven het hoofd van hetzelfde plaatzen. In deze houding neemt men die rigting, dat men de waay met de zich daaronder bevindende deelen doorziet, en alsdan scherp op de bepaalde plaats, aan de binnenzijde van de waay lette, om te zien of hier eene onnatuurlyke verhevenheid, die de spat aantoonde, zoude waar te nemen zyn, die aan de andere waay niet is, en die zich als eene uitgroeiing van het been voelen laat, dan heeft het paard zeker een spat. Het gebeurt somtyds, als men de waayen, in opzicht des spats, schuins van de zyden aanziet, dat men aan de plaats daar dezelve zyn zitplaats heeft eene meer of mindere groote verhevenheid ziet en toch niets van spat is. Het is uit dien hoofden noodig, dat men de verhevenheid door het gevoel onderzoeke, dewyl men anders eene kleine uitzetting van de hier opklimmende, ader de *spatader* genoemd, ligt voor eene werkelyke spat houden konden. Er kan ook eene, door eene slag veroorzaakte dikke huid of naad, de waay het aanzien van een spat geven: uit dien hoofden is het noodig het gevoel mede tot hulp te nemen, als men ten opzichte des spats eenigermate twyfeld.

Men verdeelt de spat naar hare natuur in de harde- of knoke-, en de weeke- of koeispat. De harde- of knokespat is van het begin aan hart aan te voelen en ontstaat uit de natuur, of is een gevolg van heevige aanstrenging der waay. Zy is in aanzien van gevaar het meest te vreezen, en veroorzaakt dikwyls mankheid en styfheid der waay.

DE WEEKE- OF KOEISPAT komt gewoonlyk schieglyk en in eene tamelyke groote te voorichyn, en ontstaat uit innerlyke oorzaaken: zy brengt zelden styfheid en lammigheid te weeg schoon zy zich ook verhard heeft.

VAN DE SPAT

De spat laat zich, in opzigt van gevaar, niet geheel zeker naar zyne ligging, en nog minder naar zyne groote beoordeelen. Men ziet paarden die van een groote spat niet lam of mank gaan, en andere gaan, by eene kleine spat, by matigen, of in het geheel geen dienst, sterk kreupel. Men heeft intusfchen opgemerkt, dat de knokespat zeer te vrezen is, en by het werken ligt mankheid veroorzaakt als zy ongelyk en puntig, en onder de schuinslopende pees van de waay of de spatader gelegen is. De ouderdom van het paard, den dienst waar toe men het paard gebruiken wil, den prys van hetzelfde en den tyd die de spat heeft plaats gehad, moet verder besliffen, of het paard aannemelyk of uit te fchieten zy.

Een paard van middelmatige jaren, die wat spat heeft, maar daar aan nooit mank geweest zy, is aan een jong, zwak en flegt gebouwd paard voortetrekken. De spat is ook by een veulen, en jonge paarden die nog niet gewerkt hebben, veel meer te vrezen als by een ouder paard.

Ik moet hier nog herinneren, waarin veele Paardenkenners zich vergiffen, in opzigt der kennis van spat, die uit het gebrek eener nauwkeurige anatomifche kennis van de waay ontftaat, als zy van meening zyn, dat de waay, in volkome gezonde ftaat, aan hare binnenzyde geheel plat en als afgeflepen, zonder de minfte verhevenheid zyn moet.

VAN DE TREKVOET

DE TREKVOET, ook HAANESPAT genoemd, is eene onnatuurlyke krampachtige beweging in een of beide beenen. Paarden die haanespat hebben zyn zwak in de achterbeenen: zulks wordt het meest by paarden

gevonden, die boven hunne kracht gewerkt hebben: de oorzaak van dit gebrek is niet regt bekend; eenige willen dat het eene krampachtige trekking in de spieren, andere zeggen dat het door een te dik en te taai lidwater veroorzaakt wordt. Men ontdekt dit gebrek in de eerste stappen die het paard doet als het gerust heeft, in korte wendingen, of als men hetzelfde van de stap in den draf zetten wil; maar als het paard eenige schreden gedaan heeft zoo vermindert het trekken met den voet, en verliest zich door de beweging meer en meer, zoodat men eindelyk niets daarvan meer ziet, als in korte wendingen of als het paard zich benauwd maakt.

VAN DE HOORNV RAT.

De hoornvrat, die zich onder de binnenzijde van de waay, naar achteren toe, bevindt, is kleiner als die aan den arm; doch moet ik aanmerken, dat de hoornvrat in zeer zeldzame gevallen by paarden ontbreekt, zoo als men die hier by ezels nooit vindt. Hoewel de deelen onder de waay indedaad met die onder de knie overeen komen, zoo moet ik toch nog het volgende daar over aanmerken:

De pyp is langer en sterker als die van het voorbeen, buigt zich in de waay naar voren, en strekt zich naar achteren uit: zy moet, van de zijde bezien, een' matigen hoek in en met de waay maken. Wat voor het overige van de voorkoot ten dien einde, en omtrent hare stelling gezegt is, is ook op het achterbeen toepasselyk.

Men zegt dat een paard *zabebeen* heeft als de buiging of hoek in de waay te sterk is, en uit dien hoofden de pyp te wydt onder het lyf te staan komt. De hoef heeft hoogere en wydere drachten en is aan de teenen puntiger dan aan het voorbeen.

De gezamentlyke deelen onder de waay volgen, van achter aangezien, den loop van de waay, en zyn daar-

dóór als het paard natuurlyk vry op zyn beenen staat wat naar buiten gedraaid.

Wat de gebreken, die aan de deelen onder de waay plaats hebben kunnen, aangaat, zoo moet ik aanmerken: dat schiffelbeenen, nauw-, plat- en volhoeven, kwariervoeten en steengallen, en over het geheel alle gebreken aan de voeten, uitgezondert de stinkstraal en kanker aan de achtervoeten veel zeldzamer als aan voorvoeten plaats hebben. Opgezwole beenen, als: mok, egelvoeten en vochtvratte in de koot, als ook het stryken, vindt veel meer aan de achter- als voorbeenen plaats. Waaraan deze gebreken te kennen zyn, en waaruit zy ontstaan, en hoe dezelve in opzigt haarer natuur, moeten beoordeelt worden, is by de voorbeenen reeds aange-merkt geworden.

VAN HET OVERKOOTEN.

Het overkooten, als ook het vangen in de halsterstreng, heeft voornamelyk aan de achterbeenen plaats. *Overkooten* noemd men een paard dat in het gaan met het kootengewrigt op den grond stoot: als dat in den draf gebeurd, zoo volgt niet zelden eene met opgezwollen kootengewrigt verbonden lammigheid. Paarden die regt in de kooten, of wel overkipt in dit deel staan, en niet minder diegene welke dikwyls overkoot hebben, waardoor de lidbanden verslapt zyn, neigen tot dit gebrek meer als anderen, en is dikwyls zeer te vreezen.

Het vangen in de halsterstreng kan veroorzaakt worden als het paard zich met de achtervoet achter de ooren kragt en met dezelve over den halster-teugel geraakt; veroorzaakt een gezwel vergezeld met een lammigheid des beens, die met den graad der kneufing of contusion die de streng de buigpreezen toegebragt heeft, over een komen, en naar maate dezelve een korten of langeren tyd tot genezing noodig heeft.

Als een paard zich in de halster - teugel vangt na dat het de maag gevuld heeft, zoo kan daardoor eene verscheuring in het dwarsvel, of eene verscheuring van een ader veroorzaakt worden, waarop het paard schielyk krepeert; hieruit ziet men de noodzakelykheid om altyd des nachts een man by de paarden te laten als zy op de gewoone wys' aangebonden zyn.

VAN HET OVERHOOTEN.

OVER DE ONDERSCHIEDENE HAAREN.

De haaren worden in effene (simples) en in gemengde (composés) onderscheiden. De effene zyn de gene welke slechts uit eene kleur bestaan. De gemengde zyn de gene welke uit verschillende kleuren zamengesteld zyn.

De bruine (poil-bai) zyn de gene welke op de kleur eener kastanje zwemen; het is een algemeen haar, waarvan de schakeringen veel verschillen. Men onderscheidt er verschillende soorten van, als:

Het zwart-bruin (bai-brun), het kastanje-bruin (le bai-chatain, het spiegel-bruin (le bai miroité), het kers- of bloed-bruin (le bai-cerise ou sanguin), het goud-bruin (le bai-doré), het koper- of licht-bruin (bai-clair) en het donker bruin haar (bai-marron.

Het zwart-bruin is byna een oneigentlyk zwart; het paard heeft roodachtige plekken aan de neus, in de flanken en op het onderste gedeelte der billen, alsdan zegt men het paard koperfnuit (marqué du feu) te zyn.

Het kastanje-bruin heeft de kleur eener kastanje.

Men kent het spiegel- of appel-bruin aan de heldere en bruinere plekken welke op het lyf en het achtergestel des paards gevonden worden, en welke zich als vlammen op het andere gedeelte der haaren vertoonen. Er zyn sommige git-zwarte en zwart-schimmel-paarden aan welke men zoodanige teekenen bespeurd, die zeer veel tot de schoonheid hunner huid (robe) bydragen.

Het bloed- of kers-bruin zweemt zeer veel naar de kleur eener kers.

Het goud-bruin helt naar het geel over.

Het licht-bruine haar is dat gene welks schakeringen het minste donker zyn.

Het donker-bruin is het donkerste na het kastanje-bruin.

DE VOSSEN (L'ALEZAN.

De vos-paarden (le poil alezan), zyn de gene wier

kleur naar het roode of het kaneelkleurige zweemt; van dezelve zyn onderscheiden foorten:

De zweet- vos (l'alezan clair) is blond of goudkleurig; wanneer deszeifs maanen wit of van dezelfde kleur zyn noemt men denzelven zweet- vos met witte maanen (alezan poil de vache).

Vaal- vos (l'alezan lavé) wanneer de haaren bleek en niet ros zyn.

De brand- vos (l'alezan brulé) is donker of bruinachtig van kleur; de maanen en uiteinden (extrémitéiten) zyn zwart; er zyn er echter die witte maanen en staart hebben.

De rood- vos (l'alezan cerise) is het rosachtigste van allen.

De gewone- vos (l'alezan commun) is een weinig rosfer dan den zweet- vos.

De bruine- vos (l'alezan- bai) zweemt naar het rood.

DE SCHIMMELS OF HET GRYZE HAAR (LE GRIS).

Het gryze haar (le pois gris) is eene vermenging van wit en zwart; men onderscheidt er verscheidene foorten van:

De appel- schimmel (gris- pommelé) wordt onderkent aan groote zwarte en witte vlekken, welke over het lyf en het achtergestel verspreidt, maar van minder sterke kleur dan het overige haar zyn.

De bruine- schimmel (gris- brun), wanneer er minder wit- dan vuil- grys aan gevonden wordt; er zyn sommige dezer paarden, welke, witte maanen hebbende, des te fraaijer voor het oog zyn.

De wyn- schimmel (gris- vineux ou sanguin), wanneer zich bruin haar onder het witte bevindt.

De zilver- schimmel (gris- argenté), wanneer de grondkleur der haaren schitterend wit en met helder- grys vermengd is.

Torel- schimmel (gris- traité); vlieg- schimmel

(moucheté) en getygerde (tigré), noemd men, wanneer men over het geheele ligchaam het witte haar, met een aantal kleine roode of zwarte vlekken, vry regelmatig op eenen witten grond verspreidt, aantrest.

Lyster - graauw (gris-tourdille), wanneer het haar naar de kleur eener Lyster zweemt.

Spreeuw-kleur of schimmel (gris-étourneau), wanneer het van de kleur dezès vogels is.

Muisvaal (gris-fouris); dit haar gelykt op het vel eener muis; by sommige is den hals en de beenen zwart-gestreept, andere hebben alleen eene zwarte streep over den rug, terwyl weder andere de maanen, alsmede de staart min of meer zwart hebben.

Kool-schimmel (gris-tifonné ou charbonné); de huid is met onregelmatige hier en daar verspreide vlekken bedekt, even als of het haar met een houtskool zwart gemaakt was.

Vuil- of gewone-schimmel (gris-fale); het zwarte haar heeft de meerderheid; wanneer de maanen van het paard wit zyn, zoo is deszelfs huid (robe) des te schooner.

DE VALEN (L'ISABELLE)

Het vaal- of isabel-haar is meer geel dan wit, deszelfs schakeringen verschillen, zynde ligter of donkerder; men onderscheidt het: in ligt-vaal (isabelle-clair), gemeen-vaal (isabelle-commun), goud-vaal (isabelle-doré) en donker-vaal (isabelle-foncé).

Er zyn er wier uiterste ledematen, alsmede de maanen zwart zyn, en die eene zwarte streep over den rug hebben gelyk als de muilezels, hetwelk men een aalstreep noemd.

Room-kleur (soupe au lait) is een meer wit dan geel haar, hetgeen echter voor een gedeelte uit deze kleuren zamengesteld is.

Wolf-vaal (poil-louvet), dus genaamd wegens de overeenkomst, welke hetzelfde met de kleur eenes

wolfs heeft, is een donker-vaal; sommige dezer paarden hebben een zwarte streep over den rug, alsmede de uiteinden der ledematen zwart.

Harten- of ree-kleur (poil-de-lerf) gelykt veel op het haar van dit dier; het is eene vaale kleur; dit soort van paarden hebben dikwyls een zwarte streep, alsmede zoodanige uiteinden der leden, staart en manen.

Bont (poil-pie) is, wanneer eene witte grond met groote zwarte, rosche of bruine plekken gevlekt is; hetwelk het paard zwart-bont (pie-noir), ros-bont (pie-alezan) of bruin-bont (pie-bai) doet noemen.

Grys met blauwachtige vlekken gemengd haar wordt porselein-kleur (porcelaine) genoemd.

De paarden wier haar van eene kleur, zonder eenige vermenging, of eenig ander soort van teeken is, worden effene (zains) genoemd.

Wanneer men hier en daar op eenig gedeelte van het lyf, verspreide witte haaren bespeurd, vooral in de flanken der zwarte-, bruine- of vos-paarden, zoo noemd men deze stekelhaar (rubicans).

Het uit wit, grys en bruin gemengde haar, noemd men rood-schimmel (rouan), indien het bruine haar helderer, goudkleuriger en in grooter hoeveelheid is: wyn-schimmel (rouan-vineux); en, wanneer het paard zwarte uiteinden heeft, draagt het de naam van moorenkop (cap-de-more).

HET WITTE HAAR.

Er bestaat een bleek en schitterend wit haar. Sommige paarden worden met hetzelfde geboren; andere worden door ouderdom wit, hetwelk gewoonlyk aan de gryze paarden gebeurd.

HET ZWARTE HAAR.

Er zyn twee soorten van zwart haar; het eerste is gemeen-zwart (mal-taint), dewyl men er eene ros-

achtige kleur in bespeurd; het andere is git-zwart (noir-jai); dit is donkerder en een zeer fraai zwart; edoch het eerste is meenigvuldiger.

Perfik-bloessem-kleur (l'aubere le mille-fleurs, ou fleur-de-pêcher), is een verwarde vermenging van wit, ros en bruin, welke gezamentlyk op de bloessem van een perfik zweemen.

VAN HET AFTEEKEN.

Afteeken noemd men algemeen, als zich hier of daar een of meêr witte plekken bevinden: zy worden naar de plaats, waar zy zich bevinden, en naar haare gedaante, verschillend genoemd.

Door blaarkop verstaat men een paard, onverschillig van welk een kleur ook, waarvan den omtrek der oogen en het einde der neus, of wel beide, zonder haar, van eene flauwe vleeschkleur en met donkere vlekken geteekend zyn. Door eene lanterne verstaat men: als het ondergedeelte van het voorhoofd en de geheele neus wit is.

Men zegt het paard heeft eene bles, als een witte streep van het voorhoofd tot op de voorlippen heronder loopt. Eene halve bles noemd men eene witte streep, die op het midden der neus eindigt. Als de witte streep schuins loopt, zoo verkrygt zy den naam van schuinsebles; en als de witte streep niet geheel tot op de voorlippen heronder loopt, ineens, maar in het midden afgezet of gebroken is, noemd men dezelve een gebroke-bles.

Men zegt het paard heeft een kol, als het eene witte plek voor het voorhoofd heeft, en zoo naar zyne gedaante verschillende namen verkrygt, als: ronde, hoekig, halvemaanvormig, gemengde, druipkol, groot en klein of kollige, of eenige witte haaren voor het voorhoofd.

De snip is een smalle witte streep op de neus van het paard.

Men zegt het paard heeft een of meer witte voeten, als het witte zich uitstrekt tot op het midden van de koot, of tot op het kootengewrigt of koogel. Strekt zich de witte kleur uit tot op het midden van de pyp, alsdan noemd men het een witbeen; en verstrekt zich de witte kleur nog hooger als op het midden van de pyp, zoo zegt men hoog-witbeen. Is het witte maar alleen op de kroon, alsdan zegt men een witte kroon of men zegt ook wel het paard heeft een zokje; en maar een gedeelte van de kroon wit, zoo zegt men wit aan de binnen- of buitenzyde van de kroon, of a de ballen of versen.

Witte plekken op de ribben, van het zadel veroorzaakt, worden niet als afteeken beschouwd.

VAN DE MAAT.

De hoogte van een paard wordt van den grond tot op de hoogste punt van de schoft gemeeten, en naar galgen- of bandmaat bestemd; edoch is de bandmaat niet zoo precies om de juiste hoogte van een paard te bestemmen.

Om een paard te meeten stelt men het op eenen gelijken grond, loodrecht op zyne schenkel. De Paardenkooper pleegt zich, als zyne paarden gemeeten worden, van eenige voordeelen te bedienen. Hy stelt zich onder het meeten op de andere zyde van het paard, legt de eene hand op de maanen, en zoekt met de andere hand dezelve te ligten, het hoofd wordt hoog gehouden, om de te kleine paarden een hoger maat te geven.

De bandmaat is bedriegelyk, terwyl paarden met dikke vleezige schouders hooger meeten als zulke met magere schouders.

De paardenmaat wordt genomen met voeten of palmen; een voet is twaalf duimen, een palm vier duimen, dus maken drie palmen een voet: een duim heeft vier strecken, zoo op de voet- als palmmaat.